

Priporočila za posodobitev modela Središč za samostojno učenje (SSU) in modela Borze znanja (BZ)

ANDRAGOŠKI CENTER SLOVENIJE
2017

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Priporočila za posodobitev modela Središča za samostojno učenje (SSU) in modela Borze znanja (BZ)

Nosilec projekta: Andragoški center Slovenije

Vodja naloge: mag. Margerita Zgamažster od 1. 9. 2017 dalje (dr. Natalija Vrečer do 31. 8. 2017)

Urednici poročila o delu: dr. Anita Jug Došler, mag. Margerita Zgamažster

Avtorji poročila o delu: dr. Anita Jug Došler, mag. Margerita Zgamažster, Natalija Žalec MAEd (UK), Ema Perme, mag. Irena Benedik, dr. Simona Šinko, dr. Nevenka Bogataj, mag. Kristina Udovič Kocjančič, Mitja Peterka, Stanislav Žlof, Brigita Herženjak, mag. Maja Radinovič Hajdič

Avtorji naloge: mag. Margerita Zgamažster, Natalija Žalec MAEd (UK), dr. Nevenka Bogataj, mag. Irena Benedik, Ema Perme, dr. Simona Šinko, dr. Anita Jug Došler, mag. Kristina Udovič Kocjančič, Mitja Peterka, Stanislav Žlof, Brigita Herženjak, mag. Maja Radinovič Hajdič, dr. Natalija Vrečer

Naloga v LDN ACS 2017: Strokovna in razvojna podpora mreži Središč za samostojno učenje (SSU) in Borz znanja (BZ)

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)

Jezikovni pregled: Besedilo ni lektorirano.

Objava: spletna stran ACS

Kraj in čas izdaje: Ljubljana, 2017

KAZALO

1. Uvod in izhodišča naloge	4
2. Pregled umeščenosti SSU in BZ v strateške dokumente, zakonodajo in različne pobude	8
3. Metodologija dela.....	16
3.1 Avtorstvo poročila o nalogi in avtorstvo naloge.....	16
3.2 Izpeljane aktivnosti v letu 2017, vezane na realizacijo naloge.....	16
3.3 Zbiranje podatkov.....	19
3.4 Metode, tehnike in instrumenti, uporabljeni pri analizi podatkov	20
4. Rezultati: predlagana priporočila za posodobitev modela SSU in modela BZ.....	21
4.1 Osnovni model SSU in osnovni model BZ.....	22
4.2 Predlagana priporočila za posodobitev modela SSU.....	23
4.3 Predlagana priporočila za posodobitev modela BZ.....	34
4.4 Predlog nalog nacionalne koordinacije za SSU in BZ.....	40
5. Zaključek	41
6. Literatura in viri	43
7. Seznam uporabljenih kratic.....	46

1. Uvod in izhodišča naloge

Poročilo *Priporočila za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ)* je rezultat dela na nalogi letnega delovnega načrta (LDN) za leto 2017 na Andragoškem centru Slovenije (ACS) v okviru naloge z nazivom **Strokovna in razvojna podpora mreži SSU in BZ**. Temeljni namen naloge je bil priprava predlogov za posodobitev modelov SSU in BZ. Poročilo zajema več vsebinskih sklopov. V poglavju **Pregled umeščenosti SSU in BZ v strateške dokumente, zakonodajo in različne pobude** so prikazani povzetki delov besedil iz strokovnih, sistemskih in zakonodajnih dokumentov ter strateških usmeritev na nacionalni, evropski in mednarodni ravni, ki podpirajo koncept SSU in BZ. V poglavju **metodologija dela** opisujemo vse metodološke značilnosti naloge. V nadaljevanju pa so predstavljeni rezultati naloge - **predlagana priporočila za posodobitev modela SSU in modela BZ, zaključek** ter uporabljena literatura in viri. Z nalogo se je v letu 2017 intenzivno ukvarjala delovna skupina, v katero je bilo vključenih 13 članov, 5 iz ACS in 8 zunanjih sodelavcev - strokovnjakov in praktikov z znanjem in izkušnjami na področju delovanja SSU in BZ (navedeni med avtorji naloge).

Izhodišča za vsebinsko in metodološko zasnovo naloge za posodobitev modela SSU in modela BZ temeljijo na:

- rezultatih naloge *Analitične podlage za posodobitev modela SSU in modela BZ* (2014);
- upoštevanju (novejših) aktualnih strateških usmeritev, dokumentov in različnih pobud;
- upoštevanju sprememb in novih izzivov v okolju in njihovih učinkov na SSU in BZ;
- upoštevanju že opravljenih posodobitev od leta 2015 dalje;
- izpeljanih aktivnostih na ACS v letu 2017, ki so potekale v skladu z nalogo LDN sočasno ob pripravi predlogov za posodobitev modelov SSU in BZ.

Zaradi nerešenih sistemskih in kadrovskih zadev ter opozarjanja izvajalcev na različne probleme SSU in BZ, smo v letu 2014 na ACS temeljito analizirali delovanje SSU in BZ ter pripravili analitične podlage za posodobitev obeh modelov. Poročilo iz leta 2014 vsebuje izčrpen prikaz in analizo statističnih podatkov iz dveh aplikacij, in sicer aplikacije SSU in aplikacije ReNPIO, analizo terensko zbranih podatkov na podlagi intervjujev, zaključke razprave dveh fokusnih skupin, primere dobrih praks iz tujine ter priporočila za posodobitev modelov SSU in BZ. Namen naloge v letu 2017 ni ponavljanje analize iz leta 2014, saj smo stanje na področju SSU in BZ takrat temeljito analizirali, probleme smo na ACS identificirali in predlagali priporočila. Glede na to, da smo nekatera priporočila v poročilu iz leta 2014 zapisali bolj na splošni ravni in še ne dovolj razdelano, je bil ključni namen naloge v letu 2017 **pripraviti priporočila za posodobitev modelov SSU in BZ na bolj operativni ravni**. Naš namen je bil tudi priprava še **dodatnih, bolj konkretnih in novih priporočil**. Če je bil namen analize iz 2014 usmerjen predvsem na vprašanje, **kaj** je potrebno spremeniti, smo v okviru naloge v letu 2017 iskali bolj konkretne razvojne rešitve in možne načine za posodobitev obeh modelov. Skušali smo odgovoriti predvsem na vprašanje, **kako se lotiti** oz. izpeljati posodobitev obeh modelov

v praksi oz. na posamičnih elementih osnovnega koncepta obeh modelov, to pa pomeni tudi, **kako z dejavnostjo SSU in BZ najbolje doseči različne (predvsem ranljive) ciljne skupine.**

Pri našem razmišljanju in delu na nalogi v letu 2017 smo upoštevali, da so v času od 2014 do danes nastale mnoge nove pobude ter bili sprejeti številni strateški dokumenti tako na nacionalni kot tudi evropski in globalni ravni, ki prav tako podpirajo delovanje SSU in BZ (te podrobneje prikazujemo v naslednjem poglavju). Med ključnimi dokumenti je predlog novega Zakona o izobraževanju odraslih (ZIO), po katerem so SSU del javne mreže (kar je bilo predlagano tudi v analizi iz leta 2014). Po sprejetju ZIO bo potrebno pripraviti smernice za izvajanje dejavnosti (med drugim tudi za svetovalno dejavnost SSU, za kar bo zadolžen ACS). Financiranje SSU bo opredeljeno s standardi in normativi, ki jih bo prav tako potrebno še pripraviti.

Čas od leta 2014 dalje **zaznamujejo družbene in ekonomske spremembe** v našem okolju (in posledično npr. povečevanje števila priseljencev in še zmeraj veliko število brezposelnih), ki vplivajo tudi na delovanje SSU in BZ. Mreža SSU je ena od starejših infrastrukturnih dejavnosti, razvitih na ACS. Njeni začetki segajo v leto 1993. Ponudba storitev SSU je doživela v lokalnem okolju dober odziv, kar potrjujejo tudi podatki iz aplikacije ReNPIO in aplikacije SSU. Leta 2016 je bilo 36 SSU, udeležencev, ki so jih obiskali, je bilo 8.723. V SSU je bilo po Sloveniji izpeljanih več kot 190.000 ur učenja. Število udeležencev SSU se z leti povečuje. Leta 2014 jih je bilo 8.006, leta 2015 pa 8.162. Kljub naraščanju števila udeležencev v SSU, opazamo še zmeraj nezadostno doseganje določenih ciljnih skupin kot so npr. ranljive skupine, pri čemer se pojavlja dokaj visoka heterogenost med posamičnimi izvajalskimi organizacijami. BZ je bila ravno tako razvita na ACS in je pričela poskusno delovati leta 1992. Kasneje je bila koordinacija premeščena na Mestno knjižnico Ljubljana (MKL), kjer deluje še danes. Po podatkih aplikacije ReNPIO število uporabnikov BZ niha, število delujočih BZ pa se z leti zmanjšuje. Leta 2013 je bilo 1.460 uporabnikov BZ, v letu 2014 1.040, v letu 2015 782 in v letu 2016 1.247. Iz sredstev MIZŠ so financirane le 4 BZ. Pri delovanju BZ, ki niso financirane iz sredstev MIZŠ, je moč opaziti usihanje. Po podatkih koordinacije je bilo leta 2012 v vseh BZ realiziranih 2.986 povezav med ponudniki in iskalci znanja, leta 2013 2.817, leta 2014 2.133, leta 2015 1.853 in leta 2016 1.662. Hkrati pa se sočasno na spletu pojavljajo komercialni ponudniki podobnih znanj in vsebin, kot jih ponujajo BZ, ki pa za iskalce znanj niso brezplačni.

Tudi **hiter razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT)** vpliva na dostopnost in posodabljanje procesov učenja in izobraževanja, saj odpira nove možnosti in poti. Trendi v razvitem svetu se kažejo v smeri razvoja mobilnega učenja, učne analitike, personalizacije izobraževanja, igrifikacije in naraščanja prosto dostopnih izobraževalnih virov (angl. open educational resources – OER) na spletu. Na globalni ravni so prisotne številne pobude za mednarodno sodelovanje na tem področju in spodbujanje uporabe OER z ustrezno izobraževalno politiko (prikazana bo v naslednjem poglavju). Naraščanje OER na spletu odpira nove priložnosti tudi za organizirano samostojno učenje (OSU), ki se odvija v SSU. V mreži SSU je po podatkih analize iz leta 2014 največji interes udeležencev po učenju vsebin s področja računalništva, kar za Slovenijo pomeni priložnost za zmanjševanje zaostajanja na področju

uporabe spleta (»interneta«) za izobraževalne aktivnosti, kjer Slovenija npr. za Finsko in EU po podatkih Eurostata na tem področju (po nekaterih dejavnikih) zaostaja (Preglednica 1).

Preglednica 1: Uporaba spleta in medmrežij za izobraževalne aktivnosti prebivalcev v starosti od 16 do 74 let v letu 2016 (v %) (Eurostat, 2017)

	<i>EU (28 držav članic)</i>	<i>Slovenija</i>	<i>Finska</i>
Iskanje informacij na spletu o izobraževanju in usposabljanju ter spletnih tečajev (podatki za leto 2015)	32	31	31
Opravljanje spletnega tečaja	6	3	14
Uporaba spletnih učnih gradiv	13	13	27
Spletno komuniciranje s pedagoškim osebjem ali študenti s pomočjo izobraževalnih spletnih strani ali portalov	7	6	16

V obdobju po analizi 2014 (tj. od leta 2015 do leta 2017) je bilo na ACS izpeljanih kar nekaj aktivnosti, ki smo jih opravljali v skladu z danimi kadrovskimi in finančnimi možnostmi. Poleg strokovne podpore mreži SSU in izvedbe občasnih spopolnjevanj strokovnih delavcev SSU smo v letih 2015 in 2016 vzdrževali in posodabljali aplikacijo za spremljanje izvajanja dejavnosti SSU ter razvili in vzdrževali spletni portal SSU. **Aplikacijo SSU** smo posodabljali tudi na podlagi priporočil iz analize 2014, zaradi sprememb v praksi (npr. razvoj sodobne IKT, pojav nove opreme in zastarevanje obstoječe, pojav novih ciljnih skupin udeležencev v SSU ipd.) in zaradi potrebe po racionalizaciji dela (npr. usklajevanje podatkovnih baz z aplikacijo ReNPIO). Pri posodabljanju aplikacije SSU smo se konzultirali z mrežo SSU, ki je tudi testirala delovanje opravljenih posodobitev. Posodabljanje aplikacije SSU je zajemalo posodabljanje obrazcev in kreiranje novih šifrantov na podlagi spremenjenih rubrik, šifriranje spremenjenih podatkov za nazaj za celotno obdobje od leta 2003/2004 dalje, možnost novih oblik izpisov, testiranje izpisov v omrežju SSU, odpravljanje napak, možnost izpolnjevanja nekaterih obrazcev v več jezikih in elektronsko. Na podlagi priporočila iz analize 2014 smo na ACS zasnovali in razvili **spletni portal** (dostopen je na: <https://portalssu.acs.si/ssu/>), ki smo ga kasneje še dograjevali. V portal smo doslej skupaj z izvajalci SSU umestili več kot 120 učnih virov oz. gradiv, ki so brezplačno dostopna na spletu. Cilj portala je zagotavljati dostop do OER v slovenskem jeziku na enem mestu, omogočiti osnovne informacije o mreži SSU in večjo prepoznavnost te v Sloveniji ter spodbuditi medsebojno povezovanje izvajalcev SSU s pomočjo sodobne IKT.

V letu 2017 smo na ACS v okviru LDN poleg priprave poročila s priporočili nudili strokovno podporo omrežju SSU predvsem pri delu s portalom SSU, pri delu z aplikacijo SSU (omogočanje dostopa, odpravljanje napak, posodabljanje aplikacije ipd.) in pri posredovanju različnih informacij ter izpeljali eno spopolnjevanje strokovnih delavcev v okviru ESS projekta. Skrbeli smo za vzdrževanje in posodabljanje aplikacije SSU in portala SSU. Na pobudo delovne skupine smo pripravili videoposnetke za samostojno učenje vsebin s področja računalniškega opismenjevanja, ki bodo umeščeni v portal SSU in na voljo širši javnosti. V LDN 2018 pa je predvideno nadaljevanje dela na nalogi **Strokovna in razvojna podpora mreži Središč za samostojno učenje (SSU)**, v okviru katere načrtujemo poleg strokovne podpore še

posodabljanje programa temeljnega usposabljanja (TU), vzdrževanje in posodabljanje aplikacije SSU in portala SSU in implementacijo nekaterih predlaganih priporočil v skladu s smernicami za izvajanje dejavnosti po 24. členu novega ZIO.

2. Pregled umeščenosti SSU in BZ v strateške dokumente, zakonodajo in različne pobude

Strateški dokumenti in usmeritve, ki neposredno in/ali posredno podpirajo vlogo in dejavnosti SSU in BZ z vidika različnih dejavnikov, so (Beltram, Zagmajster, Bogataj, Šinko, 2014):

- *Zakon o izobraževanju odraslih (1996),*
- *Odredba o strokovni izobrazbi strokovnih delavcev in o minimalnih standardih prostorov in opreme v izobraževanju odraslih (1998),*
- *Odredba o standardih in normativih v izobraževanju odraslih (2000),*
- *Memorandum o vseživljenjskem učenju (2000),*
- *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2003),*
- *Evropska digitalna agenda (2010),*
- *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011),*
- *Resolucija Sveta o prenovljenem evropskem programu za izobraževanje odraslih (2011),*
- *Rethinking Education: investing in skills for better socio-economic outcomes (2012),*
- *Odpiranje izobraževanja: inovativno poučevanje in učenje za vse z novimi tehnologijami in prosto dostopnimi učnimi viri (2013),*
- *Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013-2020 (2013),*
- *Letni program izobraževanja odraslih (LPIO) Republike Slovenije za leto 2014 (LPIO 2014),*
- *Strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020).*

Vsi naštetni dokumenti in usmeritve so bili podrobneje predstavljeni že v *Analitičnih podlagah za posodobitev modela SSU in modela BZ* (2014), zato jih na tem mestu ne bomo podrobneje predstavljali. Bomo pa v nadaljevanju podrobneje predstavili tiste, ki so bili objavljeni po letu 2015 in se ujemajo s konceptoma SSU in BZ. Gre za naslednje dokumente:

- *Slovenska strategija pametne specializacije (2015),*
- *Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020 (2014),*
- *Recommendation on adult learning and education (2015),*
- *Digitalna Slovenija 2020 – strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020: digitalizacija Slovenije z intenzivno in inovativno uporabo IKT in interneta v vseh segmentih družbe (2016),*
- *Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (2016),*
- *Employment and Social Developments in Europe (2016),*
- *Priporočilo sveta o vzpostavitvi jamstva za znanja in spretnosti (2016),*
- *3rd Global Report on Adult Learning and Education: The Impact of Adult Learning and Education on Health and Well-Being; Employment and the Labour Market and Social, Civic and Community Life (2016),*

- *Predlog Zakona o izobraževanju odraslih (EVA 2017-3330-0025) – predlog za obravnavo (2017),*
- *Ljubljana OER action plan (2017),*
- *Ministerial Statement of 2nd World OER Congress (2017),*
- *Report of Europe Regional Consultation on Open Educational Resources, OER for Inclusive and Equitable Quality Education: From Commitment to Action (2017),*
- *Letni program izobraževanja odraslih v RS za leto 2017 (2016),*
- *Opening up Education (2016).*

Slovenska strategija pametne specializacije (2015) je strategija za: (1) krepitev konkurenčnosti gospodarstva s krepitvijo njegove inovacijske sposobnosti; (2) diverzifikacijo obstoječe industrije in storitvenih dejavnosti (3) rast novih in hitro rastočih industrij oz. podjetij. Pametna specializacija predstavlja platformo za osredotočenje razvojnih vlaganj na področja, kjer ima Slovenija kritično maso znanja, kapacitet in kompetenc ter na katerih ima inovacijski potencial za pozicijo na globalnih trgih. Je tudi eden od pogojev za dostop do strukturnih skladov na področju razvoja, raziskav in inovacij. Slovenska strategija pametne specializacije - S4 (Slovenian Smart Specialisation Strategy) predstavlja izvedbeni dokument že sprejetih slovenskih strateških dokumentov, ki integrira in konkretizira njihove usmeritve za bolj osredotočene ukrepe države, upoštevajoč ključne razvojne deležnike: povezano = kritična masa = preboj. S4 je strateško usmerjena v trajnostne tehnologije in storitve za zdravo življenje, ki bodo Slovenijo umestile kot zeleno, ustvarjalno in pametno regijo, z vrhunskimi pogoji za inoviranje in ustvarjanje, usmerjeno v razvoj srednje in visoko tehnoloških rešitev na aktualnih področjih. Na osnovi S4 bo Slovenija prehajala od sledenja k soustvarjanju globalnih trendov.

Dokument **Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020 (2014)** v okviru tematskega cilja 10, ki opredeljuje vlaganja v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje (VŽU), predpostavlja nekatere ukrepe vlaganja in spodbujanja v usposabljanja, izobraževanja in prenos znanj v različna okolja in prakse. Kot je v dokumentu navedeno, se predvideva, da bodo sredstva evropskega socialnega sklada (ESS) namenjena večji vključenosti v VŽU za dvig splošnih in poklicnih kompetenc, krepitvi povezav med izobraževanjem in trgom dela ter gospodarstva, spodbujanju mobilnosti predvsem za socialno ogrožene ter h kakovostnemu in odzivnemu izobraževalnemu sistemu. Sredstva evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) bodo prispevala k večji uporabi IKT in dostopnosti do širokopasovnih povezav izobraževalnih institucij. Sredstva evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) pa bodo namenjena dvigu usposobljenosti in krepitvi prenosa znanja na podeželju. Svetovalna dejavnost za odrasle se bo zagotavljala z nadgradnjo in razširitvijo obstoječe mreže svetovalne dejavnosti v svetovalna središča, ki so specializirana za VŽU in zagotavljajo dostopnost za tiste skupine, ki so manj aktivne in manj motivirane za reševanje zaposlitvenega in socialnega položaja. Krepitev enake dostopnosti do vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine v

formalnem, neformalnem in priložnostnem okolju, izpopolnjevanje znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih možnosti in oblik učenja, vključno s poklicnim usmerjanjem in vrednotenjem pridobljenih kompetenc, so prav strateške usmeritve dokumenta.

Da sta učenje in izobraževanje odraslih ključna elementa vseživljenjskega učenja in osrednja gradnika učeče se družbe, razvijajoče se kulture in ustvarjalnih učnih skupnosti, mest in regij, navaja dokument ***Recommendation on adult learning and education (2015)***. V priporočilih je izpostavljeno, da mora imeti država razvit celovit sistem izobraževanja odraslih (IO) tako na strukturni kot ustavni ravni, ki vključuje tudi integrirane politike za izobraževanje in učenje odraslih na različnih področjih (gospodarskem, političnem, socialnem, kulturnem, tehnološkem, okolijskem) in v različnih oblikah. Država mora pri tem sprejeti ustrezne sistemske ukrepe za zagotavljanje informacij, motiviranje posameznikov in skupin ter njihovo usmerjanje v ustrezne priložnosti za učenje, ki npr. podporno učinkujejo na socialno kohezijo, zdravje in dobro počutje, razvoj skupnosti, zaposlovanje in varstvo okolja, pravičen in trajnosten razvoj, krepitev kooperativnih struktur in participativnih procesov, kot so partnerstva z več zainteresiranimi stranmi na lokalni, nacionalni in regionalni ravni. Podeželska in mestna območja bi morala imeti vključujoče in trajnostne strategije, kjer bi vsak posameznik imel priložnosti za učenje in bi lahko v celoti sodeloval v razvojnih procesih okolja, kjer živi in deluje (npr. spodbujanje kulture učenja skozi vse življenje za različne (tudi ranljive) ciljne skupine za individualno učenje in razvoj skupnosti).

Strategija ***Digitalna Slovenija 2020 – strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020: digitalizacija Slovenije z intenzivno in inovativno uporabo IKT in interneta v vseh segmentih družbe (2016)*** za enotni digitalni trg za Evropo dodatno poudarja pomen odprave ovir za čim hitrejšo oblikovanje enotnega digitalnega trga, ki bo evropskemu gospodarstvu omogočil nov zagon. Da bi odpravila zaostanek pri razvoju digitalne družbe, bo Slovenija korenito spremenila razvojne pristope, pospešila razvojne aktivnosti, vzpostavila koordinacijo deležnikov razvoja digitalne družbe in področju v naslednjem razvojnem obdobju zagotovila razvojna sredstva, s ciljem, da bo zmanjšala razvojni razkorak do najbolj razvitih držav. Z namenom vzpostavljanja enakopravnega vključevanja v enotni evropski digitalni prostor bo Slovenija investirala v digitalizacijo družbe in podjetništva, v digitalno rast, v izobraževanje za digitalno družbo ter uresničevala strateško usmeritev inovativne in intenzivne uporabe IKT in interneta na vseh razvojnih področjih.

V dokumentu ***Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (2016)*** so podana priporočila, da države v skladu z nacionalno zakonodajo, okoliščinami ter razpoložljivimi sredstvi ob hkratnem tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji ter izvajalci izobraževanja in usposabljanja posameznikom zagotovijo zadostno ponudbo izobraževanja in usposabljanja glede na njihove potrebe, tako da jim na osnovi zagotavljanja prilagojenih, prožnih in kakovostnih ponudb učnih možnosti omogočijo dostop do učenja, izobraževanja in izpopolnjevanja. Dokument posebej poudarja potrebnost vseh vrst svetovanja v podporo

odraslim pri dostopanju do učenja in posebej izpostavlja pomembnost različnih načinov in pristopov k doseganju tistih ciljnih skupin odraslih, ki imajo iz različnih razlogov znižane možnosti dostopanja do učenja, pri čemer je potrebno izvajati različne terenske dejavnosti (»reach the outreach«). Slednje omenja tudi dokument **Employment and Social Developments in Europe (2016)**, ki posebej izpostavlja pomembnost aktivne politike države pri regulaciji in vlaganju v različne oblike vseživljenjskega učenja znotraj javnega in privatnega sektorja. Podpiranje razvoja človeškega kapitala preko naložb v VŽU, še posebej pri ranljivih skupinah, doprinaša k razvoju družbe in k višji zaposljivosti ljudi. Ob tem pa je potrebno analizirati in podpirati tudi strategije razvoja aktualnih spretnosti, ki jih narekujejo potrebe trga dela na eni in izobraževalni sistem na drugi strani.

V **Predlogu priporočila sveta o vzpostavitvi jamstva za znanja in spretnosti (2016)** Evropska komisija države poziva k zagotavljanju enakega dostopa do možnosti za učenje, tudi za državljane tretjih držav. Razlog za omejeno udeležbo v nadaljnjem izobraževanju in učenju so strukturne in situacijske ovire, ki se med seboj tesno povezujejo. Situacijske ovire so povezane s posebnimi okoliščinami zadevnih posameznikov in lahko vključujejo družinske odgovornosti, težave, povezane s časovnim usklajevanjem, stroške, pomanjkanje podpore delodajalcev, razdaljo itd. Strukturne ovire so povezane z omejenimi storitvami orientacije, ki so na voljo za ozaveščanje zadevnih posameznikov o prednostih izpopolnjevanja, razpoložljivih možnostih učenja in podpornih ukrepih, pa tudi z omejeno razpoložljivostjo odraslim prilagojenih možnosti učenja. V večini držav članic službe za orientacijo svoja prizadevanja v veliki meri usmerjajo na nezaposlene, da bi jih hitro ponovno vključili na trg dela; v večini primerov ni posebnih podpornih ukrepov, da bi se jim zagotovile možnosti učenja za izboljšanje njihovih znanj in spretnosti. Poleg tega tudi odrasli, ki so zaposleni, in tisti, ki so hkrati ekonomsko neaktivni in nizko usposobljeni, potrebujejo nadaljnje izobraževanje in učenje in bi jim koristil dostop do prožnejših oblik učenja (npr. učenje na daljavo, kombinirano učenje, učenje po modulih itd.). Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in VŽU so eden od enajstih ciljev evropske kohezijske politike, trenutne uredbe o ESS pa se nanašajo posebej na izboljšanje dostopa do VŽU in nadgradnjo znanj, spretnosti in kompetenc delovne sile. Uporabijo se lahko tudi obstoječi viri skladov za spodbujanje socialnega vključevanja (npr. ESS, sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD), evropski sklad za prilagoditev globalizaciji (ESPG)) ali za razvijanje sektorskih spretnosti (npr. EKSRP), in sicer zlasti za prikrajšane skupine, kot so nizko usposobljeni brezposelni odrasli, ekonomsko neaktivne osebe in priseljenci.

3rd Global Report on Adult Learning and Education (ALE) (GRALE III) (2016) temelji na anketah o spremljanju, ki jih je 139 držav članic UNESCO pripravilo za oblikovanje diferencirane slike o globalnem položaju izobraževanja IO. Ocenjuje napredek držav pri izpolnjevanju zavez, ki so jih sprejele v okviru Belémovega akcijskega načrta, ki je bil sprejet na šesti mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih (CONFINTEA VI) leta 2009. Le 35 % držav je odgovorilo, da slabo medresorsko sodelovanje preprečuje, da ima ALE (učenje in izobraževanje odraslih, ang. adult learning and education) večje koristi za zdravje in dobro

počutje. Le ena tretjina držav navaja, da ima medresorsko ali medsektorsko usklajevalno telo za spodbujanje ALE na področju osebnega zdravja in dobrega počutja. Dinamika učenja in izobraževanja odraslih se glede na vrsto in status ponudnikov med državami zelo razlikuje. Poleg tega poročilo obravnava vpliv ALE na tri osrednja področja: zdravje in dobro počutje, zaposlovanje in trg dela, ter, socialno, državljansko in družbeno življenje. GRALE III zagotavlja oblikovalcem politike, raziskovalcem in strokovnim delavcem prepričljive dokaze o mnogoterih prednostih in vidikih ALE. Pri tem opozarja na nekatere pomembne učinke, ki doprinašajo k uresničevanju *Agende za trajnostni razvoj iz leta 2030*. GRALE III poudarja zlasti tri glavne posledice politike ALE. Prvič, ALE je nepogrešljiva sestavina izobraževanja, ki je temeljna človekova pravica. Drugič, ALE je sestavni del uravnovešenega življenja. Tretjič, ALE je del celovitega, medsektorskega programa za trajnostni razvoj, ki lahko ponudi več koristi in trajnega vpliva. Poročilo države spodbuja k večji razpravi in spodbujanju razvoja bogate in raznolike ponudbe različnih oblik učenja in izobraževanja, ki pozitivno učinkujejo na življenje ljudi. Zato je še posebej pomembno zagotavljati različne priložnosti in ponudbe za pravično, dostopno in kakovostno izobraževanje ter VŽU za vse posameznike in skupine, vključno s pripadniki ranljivih skupin.

Glavni namen ***Predloga Zakona o izobraževanju odraslih (EVA 2017-3330-0025) – predlog za obravnavo (2017)*** je z javno službo na področju IO in mrežo izvajalcev javne službe vzpostaviti stabilno in predvidljivo finančno okolje za izvajalce javne službe v IO, kar bo imelo vpliv na večje vključevanje odraslih v vseživljenjsko izobraževanje in učenje. Izvajanje javne službe v lokalnem okolju je ključnega pomena za to, »da se zlasti nižje izobraženim in pripadnikom drugih ciljnih skupin svetuje pri vključevanju v izobraževalne programe za odrasle (program osnovne šole za odrasle (OŠO), javnoveljavni izobraževalni programi za odrasle, neformalni izobraževalni programi za odrasle) in pri nadaljevanju izobraževalne poti, pri vključevanju v postopke ugotavljanja in dokumentiranja znanja, spretnosti in veščin, pridobljenih v neformalnem in priložnostnem učenju na podlagi dokumentacije, in sicer za osebni razvoj, nadaljnje izobraževanje in vključitev na trg dela ter pri samostojnem učenju«. Razmeščanje OŠO za odrasle je že vzpostavljeno, izvajanje dejavnosti svetovanja, ki je umeščena v javno službo, pa bo na podlagi zakona postalo stabilno in stalno, kar je za zadovoljevanje potreb prebivalcev v lokalnem okolju izjemnega pomena. Po zakonu se izvajajo naslednje dejavnosti na področju IO: (1) »svetovalna dejavnost pri: vključevanju v OŠO in pri nadaljevanju izobraževalne poti, vključevanju v javnoveljavne izobraževalne programe za odrasle, po katerih se ne pridobi javnoveljavna izobrazba, vključevanju v neformalne izobraževalne programe za odrasle, ugotavljanju in dokumentiranju znanja, spretnosti in veščin, pridobljenih v neformalnem izobraževanju in priložnostnem učenju na podlagi dokumentacije, in sicer za osebni razvoj, nadaljnje izobraževanje in vključitev na trg dela ter samostojnem učenju; (2) raziskovalno-razvojne dejavnosti: raziskave, razvoj programov in metod neformalnega izobraževanja, razvoj učnih gradiv, razvoj kadrov, razvoj presojanja in razvijanja kakovosti, razvoj in vzdrževanje informacijskega sistema ter druge razvojne dejavnosti; (3) druge dejavnosti: izmenjava znanj, usklajevanje in izvajanje nacionalno pomembnih nalog v

izobraževanju odraslih, aktivnosti pri razvoju in pospeševanju izobraževanja odraslih, mednarodna dejavnost, publicistična dejavnost, informiranje, promocija in druge naloge. Smernice za izvajanje dejavnosti pripravlja ACS, sprejme pa jih strokovni svet«. Vsebina javne službe na področju IO sta OŠO in svetovalna dejavnost pri (52. člen Zakona o IO (ZIO)):

- »vključevanju v OŠO in pri nadaljevanju izobraževalne poti,
- vključevanju v javnoveljavne izobraževalne programe za odrasle, po katerih se ne pridobi javnoveljavna izobrazba,
- vključevanju v neformalne izobraževalne programe za odrasle,
- ugotavljanju in dokumentiranju znanja, spretnosti in veščin, pridobljenih v neformalnem izobraževanju in priložnostnem učenju na podlagi dokumentacije, in sicer za osebni razvoj, nadaljnje izobraževanje in vključitev na trg dela, ter
- samostojnem učenju«.

Kot je navedeno, se v okviru javne službe izvaja tudi »svetovanje odraslim, ki se samostojno učijo, kjer so jim na voljo IKT in ustrezna informacijska učna gradiva. V skladu z določili tega bo urejeno tudi njihovo financiranje, kriteriji zanj pa so v pristojnosti MIZŠ. Izvajalcem javne službe se zagotavljajo sredstva iz državnega proračuna na podlagi obsega dejavnosti ter standardov in normativov, ki jih določi minister. Sredstva iz državnega proračuna se izvajalcem javne službe zagotovijo na podlagi sklepa ministra za posamezno proračunsko leto« (55. člen ZIO). Iz državnega proračuna se v skladu s standardi in normativi, ki jih določi minister, ter obsegom izobraževanja oziroma dejavnosti lahko zagotavljajo sredstva za (58. člen ZIO):

- »investicije v javni zavod za izobraževanje odraslih, katerega ustanoviteljica je država,
- tekoče in investicijsko vzdrževanje ter obnovo nepremičnin in opreme v javnem zavodu, katerega ustanoviteljica je država,
- izvajanje OŠO, ki obsega sredstva za stroške dela ter izdatke za blago in storitve,
- izvajanje dejavnosti v okviru javne službe po tem zakonu, ki obsega sredstva za stroške dela ter izdatke za blago in storitve,
- izvajanje javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle in neformalnih izobraževalnih programov za odrasle, ki obsegajo sredstva za stroške dela ter izdatke za blago in storitve,
- za izvajanje drugih dejavnosti, ki niso del javne službe in ki obsegajo sredstva za stroške dela ter izdatke za blago in storitve,
- izvajanje drugih izobraževalnih programov za pridobitev izobrazbe in programov za usposabljanje in izpopolnjevanje, ki obsegajo sredstva za stroške dela ter izdatke za blago in storitve, in
- druge namene, določene z letnim programom iz 44. člena tega zakona«.

V ljubljanskem akcijskem načrtu *Ljubljana OER action plan (2017)* in dokumentu *Report of Europe Regional Consultation on Open Educational Resources (OER), OER for Inclusive and Equitable Quality Education: From Commitment to Action (2017)* je predlaganih 41 ukrepov na področju OER, da bi vsem državam članicam pomagali pri izgradnji družbe znanja in doseganju četrtega cilja trajnostnega razvoja iz leta 2030, ki govori o kakovosti in

vseživljenjskem izobraževanju. Za učna gradiva, ki jih razvijamo z javnimi sredstvi, je pomembno, da so prosto dostopna in brezplačna. Oba dokumenta navajata priporočila za 5 strateških področij: (1) gradnjo zmogljivosti uporabnikov za iskanje, ponovno uporabo, oblikovanje in delitev OER; (2) jezikovne in kulturne teme; (3) zagotavljanje vključujočega in pravičnega dostopa do kakovostnih OER; (4) razvoj trajnostnih modelov; (5) razvoj podpornih političnih okolij. MIZŠ in UNESCO sta od 18. do 20. septembra 2017 v sodelovanju z mednarodnima ustanovama *Commonwealth of Learning* in *Creative Commons* ter s finančno podporo fundacije *William and Flora Hewlett* uspešno izpeljali 2. svetovni kongres o OER (*2nd World Congress on OER*). Kongresa so se udeležili tako številni ministri in drugi visoki predstavniki držav članic UNESCO kot tudi številni strokovnjaki s področja OER in odprtega izobraževanja, raziskovalci, znanstveniki, študentje in gospodarstveniki. Osrednji cilj kongresa je bil oblikovanje akcijskega načrta za uporabo OER med članicami UNESCO ter priporočila. Spremljevalna ministrska izjava ***Ministerial Statement of 2nd World OER Congress (2017)***, ki jo je podpisalo 20 ministrov(-ic) na navedenem dogodku, je države pozvala k vzpostavitvi dinamične koalicije za razširitev in utrditev obveznosti do ukrepov, strategij in zakonodaje OER. Države podpisnice so bile: Bangladeš, Barbadosa, Bolgarija, Češka, Kostarika, Hrvaška, Kiribatija, Laoška demokratična republika, Litva, Malta, Mauritius, Mavretanija, Mozambika, Palestina, Romunija, Srbija, Slovaška, Slovenija, Južna Afrika in Združeni arabski emirati.

V ***Letnem programu izobraževanja odraslih v RS za leto 2017 (2016)***, ki je operativni instrument za uresničevanje ReNPIO, so SSU in BZ konkretno opredeljene na več mestih, in sicer pri prednostnih nalogah posameznih ministrstev, opredeljenih po prednostnih področjih ReNPIO 13-20:

- »pri prvem prednostnem področju: splošno IO je prednostna naloga MIZŠ tudi sofinanciranje in spodbujanje dejavnosti in učenja v SSU in BZ;
- pri dejavnostih, potrebnih za izvajanje IO so sredstva predvidena tudi za usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev in drugih deležnikov za kakovostno izvajanje dejavnosti SSU;
- sredstva so tudi predvidena za svetovanje in drugo podporo izvajalcem programov in dejavnosti kot so: študijski krožki (ŠK), SSU, BZ, svetovanje in vrednotenje v IO, teden vseživljenjskega učenja in drugo ter tudi spremljanju podpornih dejavnosti, vsebine in izvajalcev SSU in BZ«.

V preglednici 4 (Letni program IO v RS, 2017), ki prikazuje okvirni obseg sredstev MIZŠ za leto 2017, je razvidno, da so bila sredstva predvidena tudi za prenovo modela SSU. Med kazalniki spremljanja letnega programa so poleg zgoraj omenjenih navedeni še spremljanje vključenih udeležencev v dejavnosti po spolu, starosti, izobrazbi, statusu, regiji, izvajalcih idr. (npr. število uporabnikov storitev informiranja, svetovanja, ugotavljanja in potrjevanja znanja, samostojnega učenja, borz znanja idr.). Z vlogo in dejavnostjo SSU in BZ sta vsebinsko povezani dve prednostni nalogi v okviru prvega prednostnega področja, in sicer: »vključevanje manj izobraženih in drugih ranljivih skupin v različne oblike splošnega neformalnega izobraževanja, s poudarkom na izboljšanju temeljnih zmožnosti in uporabi IKT, ter, spodbujanje vključevanja

odraslih v različne oblike in načine učenja«. Temu sledita tudi načrtovana kazalnika za SSU (8.000 vključenih udeležencev) in BZ (1.000 vključenih udeležencev) v okviru prvega prednostnega področja (Letni program IO v RS, 2017).

Z uresničevanjem prakse OSU, ki je za udeležence brezplačno, tudi s SSU in z BZ zagotavljamo pogoje za uresničevanje vseživljenjskega učenja in krepitev temeljnih zmožnosti. S splošnim in nenehnim dostopom do učenja v prostorih SSU zagotavljamo tudi pridobitev ali obnavljanje spretnosti, ki so potrebne za nenehno sodelovanje v družbi znanja. Pridobivanje spretnosti za uporabo informacijske tehnologije, digitalno opismenjevanje in učenje tujih jezikov ter drugih vsebin, udeležencem SSU brezplačno zagotavlja oblika OSU. Tovrstno potrebno podporo pa lahko izsledimo tudi v novejših iniciativah in dokumentih kot je npr. ***Opening up Education (2016)***. Dokument poudarja, da informacijska in komunikacijska orodja, OER in odprte prakse pripomorejo k večji učinkovitosti izobraževanja, individualiziranemu poučevanju in učenju, boljši učni izkušnji in drugačni rabi virov. Znanje postane dostopnejše, s tem pa se poveča tudi pravičnost izobraževalnega sistema.

3. Metodologija dela

V poglavju metodologija dela so predstavljene metodološke značilnosti naloge.

3.1 Avtorstvo poročila o nalogi in avtorstvo naloge

Uvodu in izhodiščem naloge sledi poglavje pregleda umeščenosti SSU in BZ v strateške dokumente, zakonodajo in različne pobude ter opis metodologije dela na nalogi. Pomemben del besedila predstavljajo tudi rezultati oz. priporočila za posodobitev modela SSU in modela BZ, ki sledijo. Avtorji poročila o nalogi so: dr. Anita Jug Došler, mag. Margerita Zgmajster, Natalija Žalec MAEd (UK), mag. Irena Benedik, Ema Perme, dr. Simona Šinko, dr. Nevenka Bogataj, mag. Kristina Udovič Kocjančič, Mitja Peterka, Stanislav Žlof, Brigita Herženjak, mag. Maja Radinovič Hajdič.

Vodja naloge je bila mag. Margerita Zgmajster (do 31. 8. 2017 je bila vodja naloge dr. Natalija Vrečer). Avtorstvo naloge pripada vsem članom delovne skupine (glej podpoglavje spodaj, koncipiranje delovne skupine).

3.2 Izpeljane aktivnosti v letu 2017, vezane na realizacijo naloge

PRIPRAVA NAČRTA DELA NA NALOGI

Načrt dela na nalogi je imel več etapnih ciljev, in sicer:

1. priprava priporočil članov delovne skupine,
2. priprava povzetka na podlagi priporočil delovne skupine,
3. izvedba 3 razvojnih sestankov delovne skupine in 1 fokusne skupine,
4. priprava predlaganih priporočil za razpravo na okrogli mizi,
5. izvedba okrogle mize,
6. priprava korekcij in dopolnil predlaganih priporočil na podlagi diskusije in razprave na okrogli mizi,
7. 1 zaključni sestanek delovne skupine (finalno usklajevanje),
8. priprava priporočil za posodobitev modela SSU in BZ.

V načrtu dela so bili opredeljeni tudi časovni roki za doseganje opredeljenih ciljev.

Koncipiranje delovne skupine

Delovno skupino je sestavljalo skupno 13 članov, od tega je bilo 8 zunanjih članov, in sicer 5 praktikov - svetovalcev iz mreže SSU iz ljudskih univerz (LU) iz različnih slovenskih regij (mag. Kristina Udovič Kocjančič, Mitja Peterka, Stanislav Žlof, Brigita Herženjak, mag. Maja Radinovič Hajdič), med njimi tudi 1 strokovna delavka Mestne knjižnice Ljubljana (dr. Simona Šinko) in 2 strokovnjakinji s področja SSU in BZ (mag. Irena Benedik, ki je pri razvojnem delu aktivno

delovala v 90-ih letih in Ema Perme, ki je pri razvojnem delu aktivno delovala do leta 2013). Drugi člani so bili strokovni sodelavci iz ACS (mag. Margerita Zagmajster, Natalija Žalec MAEd (UK), dr. Nevenka Bogataj, dr. Anita Jug Došler, dr. Natalija Vrečer).

Izpeljani 3 razvojni sestanki delovne skupine in fokusna skupina

Na delovnih sestankih se je razpravljalo o predlaganih priporočilih in rešitvah za posodobitev in nadaljnji razvoj modelov SSU in BZ. Namen fokusne skupine pa je bil primerjati stanje SSU in BZ v naši državi in na tujem, identificirati ovire, s katerimi se srečujeta ter njune prednosti za družbo in lokalno okolje.

Priprava prispevkov članov delovne skupine s priporočili in priprava povzetka priporočil s sklepi

Za pripravo pisnih prispevkov članov delovne skupine smo na ACS pripravili usmeritve v obliki vprašanj. Večina članov delovne skupine je izdelala prispevke s priporočili, v okviru katerih so odgovarjali na naslednja vprašanja:

- Katere so ranljive skupine ljudi v vašem okolju, ki ne prihajajo redno ali pa sploh ne v SSU?
- Na kakšen način bi po vašem mnenju lahko v SSU vključili tudi te predstavnike ranljivih skupin?
- Ali v vašem SSU organizirate skupinske oblike učenja?
- Ali menite, da bi bilo v SSU koristno vključiti skupinske oblike učenja ali ne?
- Katere so izobraževalne vsebine oz. področja, za katera bi udeleženci še potrebovali gradiva?
- Kakšna so vaša priporočila za razvoj gradiv, ki se uporabljajo v SSU?
- Na kakšen način menite, da je v SSU učinkovito vključiti učenje na daljavo?
- Kakšna so vaša priporočila za naslednje temeljne seminarje svetovalcev in svetovalk v SSU?
- Katere vsebine bi svetovalci in svetovalke potrebovali za delo v SSU, pa do zdaj še niso bile predstavljene na seminarjih?
- Katere kompetence svetovalcev so po vašem mnenju ključne za delo v SSU?
- Kakšna so vaša priporočila za razvoj aplikacije SSU?
- Kaj menite, da je največja ovira za razvoj SSU, v katerem delate oz. ga najbolj poznate?
- Kaj menite, da je nujno za razvoj SSU, v katerem delate oz. ga najbolj poznate?
- Kaj menite, da je nujno za razvoj SSU na splošno v Sloveniji v prihodnosti?
- Predstavniki katerih ranljivih skupin so vključeni v BZ, v kateri ste zaposleni (oz. jo najbolj poznate, za tiste, ki trenutno niste zaposlene v BZ)?
- Katere so še druge ranljive skupine ljudi v vašem mestu, ki pa se vključujejo redno ali pa se sploh ne v BZ?
- Na kakšen način bi po vašem mnenju lahko v BZ vključili tudi te predstavnike ranljivih skupin?
- Ali v vaši BZ organizirate skupinske oblike učenja?

- Ali menite, da bi bilo v BZ koristno vključiti skupinske oblike učenja ali ne?
- Katere so izobraževalne vsebine oz. vsebinska področja, ki jih nudite udeležencem v BZ?
- Kakšna so vaša priporočila za naslednje seminarje svetovalcev in svetovalk v BZ (glede vsebine, kompetenc)?
- Kakšna so vaša priporočila za razvoj aplikacije BZ?
- Kaj menite, da je največja ovira za razvoj BZ, v kateri delate oz. jo najbolj poznate?
- Kaj menite, da je nujno za razvoj BZ, v kateri delate oz. jo najbolj poznate?
- Kaj menite, da je nujno za razvoj BZ na splošno v Sloveniji v prihodnosti?
- Ali menite, da bi bilo potrebno modela SSU in BZ obdržati ločena?
- Če imate mogoče še kakšno idejo o razvoju SSU in BZ in je niste omenili v zgoraj navedeni odgovorih, jo, prosim, napišite?

Dodatne teme, ki so jih člani delovne skupine v svojih prispevkih še obravnavali, so bile:

- podpora formalnim programom v izobraževalni ustanovi (npr. podpora učenju za OŠO, srednješolske programe v sodelovanju z učitelji, morebitna povezava z vrednotenjem znanja),
- spremljanje potreb odraslih v najširšem smislu (npr. na nacionalni ravni, v matičnih ustanovah SSU/BZ ali v SSU/BZ),
- približevanje storitev SSU uporabniku na daljavo (možnosti za uresničevanje svetovanja na daljavo, t. j. ne da bi moral biti uporabnik oz. udeleženec SSU fizično prisoten v SSU; razmejitve podpore učenju v SSU ob fizični prisotnosti udeleženca in podpore na daljavo),
- do kakšne ravni zahtevnosti (oziroma če sploh) naj strokovni delavec nudi vsebinsko pomoč udeležencem SSU (možnost uresničevanja vloge mentorja v SSU).

Člani delovne skupine so svoje prispevke pripravili širše od teh vprašanj in v njih obravnavali tudi druge teme, pomembne za delovanje SSU in BZ. Na osnovi osmih prejetih prispevkov članov delovne skupine smo na ACS oblikovali *Povzetek priporočil s sklepi*, ki je bil predstavljen vsem udeležencem *Okrogle mize*.

Okrogla miza

Okroglo mizo z izvajalskimi organizacijami, ki imajo vzpostavljena središča in/ali BZ smo organizirali 17. 11. 2017. Njen namen je bil predstaviti in preizkusiti predlagana priporočila za posodobitev modela SSU in modela BZ ter pridobiti dodatne informacije za osvetlitev posameznih vsebinskih vprašanj in dilem. V drugem delu okrogle mize je potekalo delo po skupinah, kjer so udeleženci razpravljali o posameznih vprašanjih, ki so jih na koncu predstavili vsem udeležencem okrogle mize. V razpravi smo sodelovali vsi prisotni. Vprašanja, na katera smo iskali ustrezne odgovore v manjših skupinah, so bila:

- Zakaj naj SSU in BZ izvajata skupinske oblike učenja?
- Kako je SSU/BZ umeščen v delo in/ali dejavnosti drugih sodelavcev v izvajalski organizaciji/v okolju? Kako je s tem povezana udeležba ranljivih skupin v SSU/BZ?
- Kako ocenjujete stanje učnih gradiv v vaših SSU? Kako bi stanje lahko izboljšali?

- Ali so vloge strokovnih sodelavcev (vodja, svetovalec, mentor, informator in tehnični administrator), ki so opredeljene v SSU še veljavne/potrebne?
- Kateri so ključni poudarki pri prenovi temeljnega usposabljanja strokovnih delavcev SSU?
- Kako bi z vidika strokovnih delavcev SSU opredelili ključne korake v akcijskem načrtu pri (izboljšanjem) povezovanju dejavnosti SSU z dejavnostmi, ki potekajo v programih formalnega izobraževanja odraslih v izvajalski organizaciji/v drugih organizacijah, ki izvajajo formalno izobraževanje odraslih (OŠO, poklicno in srednje izobraževanje)?
- Kako/kje vidite možnosti in priložnosti za povezovanje dejavnosti SSU in BZ v prihodnosti?
- Kje in v kakšni obliki vidite priložnosti za pridobivanje dodatnih (finančnih) sredstev za delovanje SSU/BZ?

4. delovni sestanek

Zadnji sestanek delovne skupine je bil namenjen končnemu usklajevanju predloga s priporočili za posodobitev modelov SSU in BZ. Na sestanku smo obravnavali:

- gradivo za sestanek z ACS (tudi na temo SSU in BZ), ki ga je l. 2015 na Strokovni svet za IO (SSIO) in nato še l. 2016 na ACS posredoval ZLUS,
- nekatera še odprta vprašanja (npr. temeljno usposabljanje strokovnih delavcev SSU, nadaljnji razvoj BZ ipd.).

Sestanki sodelavcev ACS

Poleg sestankov delovne skupine smo izpeljali še številna delovna srečanja skupine sodelavcev ACS z namenom priprave na organizirane dogodke, delovne sestanke, fokusno skupino, okroglo mizo ipd., ter tudi z namenom priprave na diskusijo o odprtih vprašanjih oz. dilemah, ki so se porajale ob obravnavanju posamičnih predlogov oz. stališč.

Končno poročilo o nalogi (do zaključka leta 2017)

Pričujoče končno poročilo o opravljeni nalogi je bilo oblikovano na osnovi pregleda in analize celotne dokumentacije vseh načrtovanih in izpeljanih aktivnosti v letu 2017.

3.3 Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo skozi celotno leto 2017. Metodologija dela in analogija zbiranja podatkov je bila prilagojena načrtovanim aktivnostim naloge iz LDN ACS. Podatke smo zbirali glede na specifične potrebe iz aplikacije SSU in aplikacije ReNPIO, od koordinacije BZ (Mestne knjižnice Ljubljana (MKL)) ali pa jih zajemali bodisi iz poročila naloge *Analitične podlage* iz l. 2014 bodisi iz prispevkov članov delovne skupine (pisnih in ustnih ob diskusijah). Na ACS smo pripravljali tudi zapise delovnih sestankov, fokusne skupine in okrogle mize ter jih posredovali članom delovne skupine v potrditev. Podrobnejši pregled uporabljenih tehnik in instrumentov, ki smo jih pri analizi podatkov uporabili, je razviden iz Preglednice 2.

3.4 Metode, tehnike in instrumenti, uporabljeni pri analizi podatkov

V okviru delovne naloge smo načrtovali in izpeljali **9 aktivnosti**, ki smo jih sprotno in končno evalvirali. Izpeljane aktivnosti smo tudi ustrezno dokumentirali s pomočjo tehnik zbiranja podatkov in instrumentov, ki jih podrobneje prikazujemo v Preglednici 2.

Preglednica 2: Uporabljene tehnike in instrumenti glede na izpeljane aktivnosti

Izpeljana aktivnost	Tehnike in instrumenti za analizo podatkov
Priprava načrta dela na delovni nalogi	poročilo, analiza podatkov, delovni sestanek, delovna gradiva
Koncipiranje delovne skupine	poročilo, analiza podatkov, delovni sestanek,
Fokusna skupina	zapisnik, delovna gradiva, fokusna skupina, evalvacijski sestanek
Delovni sestanki	zapisniki, delovna gradiva, analizne podlage, pisni komentarji deležnika, zakonodajne predloge in smernice, analizna poročila
Prispevki članov delovne skupine s priporočili za posodobitev modelov SSU in BZ	opazovanje, analiza podatkov, poročilo, intervju, dokumentacija primarnih in sekundarnih virov, refleksije praks, konzultacije, etnografski zapisi
Povzetek prispevkov članov delovne skupine	analiza in sinteza dokumentov, dokumentacija primarnih in sekundarnih virov, evalvacijski sestanek
Priprava predloga priporočil za posodobitev modelov SSU in BZ za razpravo na okrogli mizi	dokumentacija primarnih in sekundarnih virov, zapisniki, poročila, delovna gradiva, analizne podlage, evalvacijski sestanki, konzultacije, etnografski zapisi
Okrogla miza	zapisnik, delovna gradiva, evalvacijski sestanek
Končno poročilo: priprava predloga priporočil za posodobitev modela SSZ in BZ	dokumentacija primarnih in sekundarnih virov, etnografski zapisi, projektna dokumentacija naloge

4. Rezultati: predlagana priporočila za posodobitev modela SSU in modela BZ

V nadaljevanju prikazujemo rezultate naloge v obliki **predlaganih priporočil za posodobitev modela SSU in modela BZ**, ki so bila razvita na podlagi razvojnega dela članov delovne skupine ter načrtovanih, izpeljanih in evalviranih aktivnosti, vezanih na realizacijo zastavljenih ciljev naloge. Najprej predstavljamo osnovni koncept obeh modelov, nato podajamo **predlagana priporočila** za posodobitev obeh modelov. **Predlagana priporočila se v splošnem nanašajo na vse elemente modela SSU in modela BZ.** Posameznemu priporočilu delovne skupine sledi **obrazložitev** oz. osvetlitev navedene teme. Poglavje zaključujemo s predlogom nalog za **nacionalno koordinacijo** modela SSU in modela BZ.

Zaradi vsebinske prepletenosti priporočil, teh v nadaljevanju ne prikazujemo po posameznih elementih modela SSU in modela BZ. Vsebinska področja, za katera smo pripravljali predlog s priporočili za posodobitev modela SSU in modela BZ, so bila naslednja:

- podpora formalnim programom v izobraževalni ustanovi,
- vključitev doslej nedoseženih ciljnih skupin v vseživljenjsko učenje,
- spremljanje potreb odraslih v najširšem smislu,
- povečanje deleža vključitve ranljivih skupin,
- proučitev možnosti za uresničevanje svetovanja na daljavo,
- vsebinska pomoč udeležencem SSU (vloga mentorja, svetovalca in drugih strokovnih delavcev SSU),
- spletna gradiva (razvoj, posodobitev, smernice za naprej),
- proučitev možnosti in ustreznosti vključevanja skupinskih oblik učenja v SSU in BZ,
- proučitev predlogov delovne skupine in izvajalskih organizacij za posodabljanje modelov SSU in BZ z vizijo nadaljnjega razvoja SSU in/ali BZ,
- opredelitev nalog nosilca/-ev koordinacije SSU in/ali BZ,
- potrebna znanja strokovnih delavcev za delo v SSU in/ali BZ,
- vsebinska posodobitev programa temeljnega usposabljanja strokovnih delavcev,
- posodobitev spremljanja delovanja SSU (aplikacija SSU, povezava z aplikacijo ReNPIO),
- posodobitev aplikacije za BZ,
- dograjevanje in posodabljanje portala SSU.

Priporočila so bila po poglobljenih razpravah pripravljena na osnovi konsenza članov delovne skupine in udeležencev okrogle mize. Za posodobitev modela SSU smo razvili 11 priporočil, za model BZ pa 7.

4.1 Osnovni model SSU in osnovni model BZ

Model SSU

Elementi modela SSU so: (1) prostor s potrebno IKT opremo, (2) učna gradiva, (3) učna podpora strokovnega delavca (informiranje, svetovanje, mentorstvo), (4) druge naloge strokovnih delavcev (vodenje SSU, spremljanje, promocija ipd.), (5) koordinacija.

Osnovni koncept SSU sestavlja **osnovna dejavnost SSU**, ki vključuje zagotavljanje učne podpore udeležencem SSU pri OSU ter **spremljajoča dejavnost in ostale aktivnosti** (spremljanje, promocija itd.). OSU poteka ob podpori strokovnega delavca v prostoru SSU, z opremo (IKT) in učnimi gradivi.

Slika 1: Model SSU

1. prostor s potrebno IKT opremo
2. učna gradiva
3. učna podpora strokovnih delavcev (informiranje, mentorstvo, svetovanje)
4. druge naloge strokovnih delavcev (vodenje SSU, promocija, spremljanje ipd.)
5. koordinacija

Model BZ

Elementi modela BZ so: (1) prostor s potrebno IKT opremo, (3) podpora strokovnega delavca (informiranje), (4) druge naloge strokovnih delavcev (vodenje BZ, promocija, spremljanje itd.). Kakovostno delovanje obvezne dejavnosti BZ, tj. koncept proste brezplačne izmenjave znanja 1:1, je osrednja dejavnost BZ. Slednje pomeni, da povezovanju ponudnika in iskalca znanja sledi izmenjava znanja v razmerju 1:1.

4.2 Predlagana priporočila za posodobitev modela SSU

Priporočilo 1

Priporočamo, da SSU pristopajo **k ranljivim skupinam s prijemi »outreach-a«** (terenskega dela oz. terenske dejavnosti) bodisi z vstopanjem v lokacije ranljivih skupin, kjer se te nahajajo (azilni dom, dom upokoencev, romska naselja, odmaknjeno podeželje) bodisi z vzpostavljanjem stikov in povezav z organizacijami in institucijami, ki zagotavljajo druge vrste podpore tem skupinam (npr. Slovenska filantropija, socialni centri, Zavod za zaposlovanje in njegove območne enote, ki delujejo v lokalnih okoljih, nevladne organizacije, socialna podjetja, zavodi za rehabilitacijo ipd.). Potrebno je tudi razviti spremljajoče dejavnosti, ki omogočajo udeležbo odraslih iz ranljivih skupin in preseganje situacijskih ovir (npr. varstvo za otroke, mentorstvo, pomoč prostovoljcev).

Obrazložitev:

Ranljive skupine, ki redkeje prihajajo ali sploh ne v SSU so priseljenci, Romi, odrasli v azilnem domu, albanske ženske, brezposelni, manj izobraženi starejši zaposleni (+45), osebe z nizkim socialno ekonomskim statusom in prihodki, ljudje s posebnimi potrebami, posamezniki brez statusa, brezdomci, (bivši) zaporniki. **Obseg in profil ranljivih skupin se po SSU-jih in regijah razlikuje (heterogenost ciljnih skupin).** Dobre prakse (pri vključevanju Romov in priseljencev, OŠO, udeležencev projektnega učenja za mlajše odrasle (PUM-O) idr.) opozarjajo, da je potrebno **izboljšati promocijo**, predvsem pa **animacijo** ljudi za vključitev v SSU. Dodatno izboljšanje SSU za pridobivanje in vključevanje ranljivih skupin je povezano z usposobljenostjo osebja SSU (prijaznost, komunikativnost, svetovalne kompetence ipd.), izboljšanjem prostorskih zmogljivosti in prilagodljivosti učnih mest (npr. indukcijska zanka za gluhe in naglušne, dostopnost do središča), s povezovanjem z zunanjimi ustanovami in organizacijami (kjer se ranljive skupine združujejo in so sistemsko ali prostovoljno vodene), pa tudi s sodelovanjem na odprtih dogodkih, kjer se SSU promovira in podaja informacije o možnostih in prednostih tovrstnega učenja. Pri promociji in animaciji delovanja SSU so pomembne tudi **medsektorske povezave** (npr. sodelovanje z: MIZŠ, Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) pri razpisih za financiranje programov in projektov za ranljive skupine ipd.).

Priporočilo 2

Skupinske oblike učenja so lahko koristne in se v SSU lahko pojavljajo kot spremljajoča dejavnost. Spremljajoče dejavnosti se pojavljajo v SSU kot obvezne (promocijske aktivnosti, vnosi v aplikacije, vodenje evidenc ipd.) in opcijske, ki so odločitev institucije. Osnovna dejavnost SSU je OSU.

Obrazložitev:

V SSU izvajalske organizacije organizirajo tudi skupinske oblike učenja. Te se pojavljajo v različnih oblikah in imajo različne namene in cilje. Izvajajo se:

- skupinske predstavitve z osnovami različnih načinov in pristopov k učenju in poznavanju učnih stilov, tipov pri vključevanju v dejavnost OSU (na začetku, ko se udeleženci že odločijo za vključitev v dejavnost);
- delavnice, vezane na določeno tematiko oz. področje kot je računalništvo, informatika, tuj jezik, kjer poteka učenje vsebin s tečajev ali predpriprava na naslednje srečanje (kar velja predvsem za udeležence, ki so vključeni v izobraževanje in izpopolnjevanje v SSU in tvorijo bolj homogeno skupino po znanju);
- skupinske oblike le za specifične ciljne skupine, ki potrebujejo strokovnega delavca in pridobivajo na razvoju temeljnih kompetenc (digitalno opismenjevanje za varstveno delovne centre (VDC), za brezposelne iz Zavoda za zaposlovanje, za starejše brez računalniške opreme, za iskalce zaposlitve o pisanju življenjepisa in o Europass-u, e-pošti ipd., za dijake in tečajnike za utrjevanje snovi);
- skupinske oblike posebnih ciljnih skupin za prehod v samostojno dejavnost samostojnega učenja (npr. utrjevanje slovenščine za mlajše priseljence, osnove računalništva za upokoјence);
- skupinske oblike kot možnost medsebojne pomoči med uporabniki SSU (samostojno ali ob pomoči svetovalcev se v SSU organizirajo in skupaj učijo, si medsebojno pomagajo s priporočili o učnih gradivih in učnih strategijah, se medsebojno družijo in vzajemno motivirajo);
- skupinske oblike kot promocija OSU;
- skupinske oblike za predstavitev učnih gradiv in virov učenja;
- skupinske oblike kot vaje za urjenje koncentracije in spomina, delavnice in predavanja; za izboljševanje tehnik učenja, zmanjševanje treme pred nastopi in izpiti ipd.

Pomembno je razločevati, kaj je dejavnost samostojnega učenja in kaj je neka druga oblika učenja oz. organiziranega izobraževanja, ki se izvaja že od drugod v sistemu IO. Npr. skupinske dejavnosti, ki predstavljajo nadgradnjo pouka za tiste, ki pouku ne zmorejo slediti, so dejavnosti učne pomoči in so že neka druga oblika organiziranega izobraževanja, ki je financirana od drugod. Vedeti moramo, katere dejavnosti pokriva svetovalec SSU, še posebej, če želimo postaviti jasne standarde.

Priporočilo 3

Na nacionalni ravni je za ustrezno koordiniranje in reševanje strokovnih vprašanj v zvezi z učnimi gradivi (koordiniranje razvoja in nabave gradiv, določanje kriterijev kakovosti za umeščanje na portal SSU) potrebno oblikovati ustrezno delovno skupino. Pripraviti je potrebno gradiva za samostojno učenje za program OŠO in aktualna gradiva za temeljno opismenjevanje za ranljive skupine.

Obrazložitev:

Stanje učnih gradiv v SSU je odvisno od tega kakšne so **potrebe in interesi udeleženca** (če ta gradiva ima na voljo ali ne, ali so ustrezna in uporabna ali ne, glede na interes uporabnika ipd.). Za osnovni kriterij pri presoji gradiv, ki jih je potrebno najprej razviti oz. zagotoviti je, da so

gradiva takšna, ki so **uporabna za vse SSU** (veliko ciljnih skupin udeležencev je vsem SSU skupnih). Prednostno predlagamo razvoj gradiv za OŠO in gradiva za razvoj določenih temeljnih kompetenc za ranljive skupine (npr. priseljenci, starejši). Pojavlja se potreba po razvoju digitalnih gradiv, npr. za osnovno digitalno opismenjevanje (predlagamo razvoj gradiv kot mobilnih aplikacij v skladu z danimi zmožnostmi). Problem je tudi **zastaranje** gradiv (sploh na področju računalništva, pa tudi na drugih področjih kot so npr. tuji jeziki) in **pomanjkanje e-gradiv v slovenskem jeziku**. Spletna gradiva so **razpršena** in **nezadostno prepoznana**. Otežkočeno je **selekcijiranje kakovostnih gradiv** ter tudi smiselno **kombiniranje različnih virov** v lasten izobraževalni program samostojnega učenja ipd. Med potrebnimi vsebinami gradiv se omenjajo še: gradiva za učenje tujih jezikov, spletno gradivo za začetno integracijo priseljencev (ZIP), gradiva za specifične skupine (Rome, upokoјence, priseljence), učna informativna gradiva kot je npr. iskanje kakovostnih učnih virov in nasvetov za uporabo brezplačnih vsebin, tehničnih nasvetov za uporabo posameznih portalov, programov za testiranje znanja tujih jezikov in učnih strategij.

Glede na razvoj in obstoječo prakso je potrebno razvijati spletna gradiva (multimedijska, dostopna npr. preko spletnih učilnic). Ta naj bi bila **dostopna vsem v mreži SSU**. Predlagamo **razvoj videoposnetkov**, ki bodo uporabnikom dostopni brezplačno. Predlagamo oblikovanje kratkih videoposnetkov, ki bodo opremljeni z ustreznimi logotipi SSU. Posebej je smiselna priprava videoposnetkov za posamične računalniške operacije (kot je npr. pošiljanje elektronske pošte, prenos stikov iz telefona v Googleove stike, urejanje fotografij), ki bodo uporabni predvsem za starejše oziroma vse, ki te ravni računalniške pismenosti še niso dosegli. Naslednji predlog je **prevod** kakovostnih gradiv, ki so napisana v tujih jezikih, **v slovenski jezik** (oz. če gre za videoposnetke, naj bi se ti opremili s slovenskimi podnapisi). Prav tako bi z nakupom gradiv, ki se uporabljajo v vseh SSU racionalizirali rabo sredstev (cenejši nakup). Poleg e-gradiv je pomembno zagotoviti tudi klasična pisna gradiva (učbeniki, priročniki ipd.) za vse, ki niso veščji uporabe računalnika. Zaradi hitrega zastarevanja gradiv je potrebno poskrbeti še za redno **posodabljanje gradiv**, pa tudi za **medsebojno izmenjavo izkušenj svetovalcev SSU**. Pri gradivih (na spletu), programih, ki so odprti (prosto dostopni) ali v zaprtih t. i. spletnih učilnicah (kamor se dostopa s posebnim geslom in/ali uporabniškim imenom) je precej **težko razbrati, katero gradivo je pripravljeno po domišljenih metodičnih in didaktičnih smernicah in zakonitostih učenja ter z ustrezno kombinacijo različnih medijev** (slike, gibljive slike, zvoka, besedila z navigacijo ali brez). Izbira programa ali gradiva, ki je res kakovostno in uporabniku omogoča ustrezen (samostojen) proces učenja, zahteva ustrezno strokovno usposobljenost. Ker je priprava programov za samostojno učenje kompleksna in zahteva poglobljen in celosten pristop, je v nadaljevanju delovanja OSU in dejavnosti SSU smiselno, da za to vrsto strokovnega dela oblikujemo posamezne »razvojne projekte«, v okviru katerih ciljano in sistematično razvijamo učna gradiva in programe za samostojno učenje, glede na oblikovane prioritete po vsebinah znotraj mreže SSU (kot je npr. oblikovanje programov za samostojno učenje za potrebe OŠO ter programov opismenjevanja – UŽU programi ipd.). Tako bomo zagotovili dostopne in ustrezne možnosti spodbujanja k učenju tistih, ki se slabo ali sploh ne vključujejo v oblike, možnosti in programe vseživljenjskega učenja. **Gradiv in ustreznih programov za**

samostojno učenje je glede na potrebe premalo, predvsem gre tu za omejenost pri izboru 'ustreznih' gradiv in programov (ti naj dosegajo določene kriterije in elemente gradiv/programov za samostojno učenje), še posebej takih, ki pomagajo nadgrajevati znanja za lažje opravljanje nekaterih delovnih mest, ali v primeru, ko gre za pridobivanje t. i. splošnega znanja, generičnih kompetenc in temeljnih zmožnosti, ki so podlaga za razvoj vseh nadaljnjih, specifičnih, specialnih kompetenc oziroma spretnosti, ki vključujejo potrebna znanja za opravljanje različnih delovnih mest.

Priporočilo 4

Učna podpora na daljavo je zaenkrat še izjema. Učna podpora strokovnega delavca SSU je prvenstveno usmerjena na podporo pri samostojnem učenju, vezanem na učna gradiva, s katerimi razpolagajo SSU oz. preko katerih udeleženci dostopajo preko spleta. SSU se bodo postopoma s storitvami OSU na daljavo v prihodnosti uporabniku približevali, bo pa potrebno podrobneje določiti okvir in protokol delovanja SSU na daljavo, postaviti merila za izvajanje, urediti sistem evidentiranja ur svetovanja, izvesti preizkus implementacije učne podpore na daljavo z morebitnimi dodatnimi dopolnitvami ob proučitvi možnosti drugačnega načina financiranja oz. ovrednotenja obsega dela svetovalca SSU (npr. namesto beleženja dosedanjega števila realiziranih učnih ur udeleženca). Pri tem priporočilu se zavedamo, da je dolgoročnega značaja, če želimo, da ga uresničimo na sistemski ravni, ob ustreznem zagotovitlu strokovne in infrastrukturne podpore.

Obrazložitev:

Pri učni podpori na daljavo ne gre za podporo samostojnemu učenju v programih e-izobraževanja, temveč za učno podporo svetovalca udeležencu, ki ni fizično navzoč v prostorih SSU. Tovrstna učna podpora se lahko izvaja preko Skyp-a, po e-pošti, video konferenci, po telefonu ipd. V primeru učne podpore na daljavo, je to dodatna odgovornost strokovnih delavcev in dejavnosti SSU (ob tem, da je tendenca poskrbeti za ranljive in druge skupine, ki imajo take ali drugačne posebne potrebe). Pri širjenju dejavnosti je pomemben razmislek o kapacitetah, zmožnostih kadrov, o rabi tehnologije in drugih pogojih, ki jih je potrebno zagotoviti pri predlogu za učno podporo na daljavo. Potrebno je opredeliti precej natančno, kaj pomeni izvajanje pomoči v obliki učne podpore na daljavo. V primeru, da ljudje niso zadovoljni s pomočjo, to lahko predstavlja slabost uveljavljanja tovrstnega »projekta«. Za operativno raven je pomembno opredeliti elemente in jih poenotiti na nacionalni ravni do te mere, da dejavnost ostane koherentna in kakovostna na območju celotne Slovenije, v okvirih, ki jih zagotavljajo javna sredstva. To pomeni tudi upoštevanje obstoječe prakse in tendence, da eno ali dve središči že zagotavljata možnost učne podpore na daljavo. Sistemsko uvajanje učne podpore na daljavo pomeni tudi **zagotavljanje enotnih standardov izvedbe**, s tem pa tudi **ustrezno obliko usposabljanja strokovnih delavcev SSU** ter zagotavljanja ustrezne tehnične podpore ipd. **Zaenkrat še ne predlagamo systemskega uvajanja učne podpore na daljavo, ampak prej eksperimentalnega.**

Priporočilo 5

ACS bo predvidoma prenovil program **TU za usposabljanje strokovnih delavcev v letu 2018** (prenova programa je načrtovana v osnutku LDN ACS za leto 2018), na podlagi opredeljenih temeljnih in specifičnih kompetenc strokovnih delavcev SSU. V TU je potrebno vključiti splošne vsebine za delo z ranljivimi skupinami, specifične vsebine za delo z ranljivimi skupinami pa je potrebno vključiti v program strokovnega izpopolnjevanja. TU za naloge vodenja, svetovanja in informiranja bo zasnovano **modularno** z možnostjo priznavanja dela ur oz. vsebin v skladu s *Pravilnikom o priznavanju že pridobljenega znanja udeležencem v programih usposabljanja in izpopolnjevanja na ACS*.

Obrazložitev:

Zaradi velike **fluktuacije**, pa tudi zaradi potrebe osveževanja znanja pri že obstoječih strokovnih delavcih SSU, bi bilo potrebno usposabljanje zagotavljati pogosteje kot do sedaj. Predlog delovne skupine je, da se v program TU vključijo tudi vsebine in teme kot so:

- izdelava e-gradiv (kaj so e-gradiva, kako jih izdelamo);
- izdelava video vodnikov za objavo na kanalu YouTube;
- ustrezno praktično usposabljanje z delavnico o reševanju težav, s katerimi se srečujejo svetovalci in mentorji pri delu v SSU;
- izobraževanja s pedagoško-andragoški temi (npr. delavnice o učnih stilih, promocija in animacija odraslih za udeležbo in delo z mediji, kako se učiti samostojno: načini, pristopi, metode, tehnike, zakonitosti delovanja kognicije ipd., ustrezna uporaba gradiv in učil ter njihovih značilnosti, ustrezna raba učne tehnologije);
- **delo z ranljivimi skupinami:** prijemi, nagovarjanje, razlike med njimi, novitete na področju razvoja IKT in infrastrukture, uporabne vsebine storitev državljanov RS e-uprave (storitve e-države, e-uprave, e-zdravja, e-davki ipd.);
- povezovanje OSU oziroma SSU z drugimi dejavnostmi.

Vloge strokovnih sodelavcev (vodja, svetovalec, mentor, informator in tehnični administrator), ki so opredeljene v SSU so še veljavne in potrebne. Delovna skupina predlaga, da se vloga **'tehničnega administratorja'** preimenuje v **'informatika'**. Vloge so v teoriji ločene, v praksi pa pogosto združene. Izvajalci pogosto vključujejo v delo še zunanje strokovnjake (za vsebinske zadeve). **V praksi se pogosto naloge vodje in svetovalca prepletajo.** Vodja je običajno tudi v vlogi svetovalca. Sam delovni proces v SSU (vključno z fluktuacijo) je pripeljal do tega, da te vloge pogosto opravlja ena oseba, ki občasno potrebuje pomoč informatorja. Glede na koncept dejavnosti OSU je **pomembno oblikovati in redefinirati vloge in naloge strokovnih delavcev SSU, kjer je to potrebno.**

Predlog dopolnitve aplikacije SSU je, da bomo različne naloge oz. dejavnosti strokovnih delavcev beležili ločeno po posebnem vprašalniku, ki ga bomo v letu 2018 dodali obstoječi aplikaciji. V okviru **TU bomo usposabljali za vse vloge, ki jih opravljajo strokovni delavci v SSU, razen vloge za tehničnega administratorja (informatika).** Opis del in nalog strokovnega delavca SSU je bil razvit v 90-ih letih in je še veljaven (Analitične podlage za posodobitev modela SSU in modela BZ, 2014, str. 65–67). Slednje se je potrdilo tudi na *Okrogli mizi* z izvajalskimi organizacijami, ki imajo vzpostavljena SSU, dne 17. 11. 2017. Omenjen opis del in

nalog strokovnega delavca SSU predstavlja razmejitev od del, vlog in nalog (ter tudi oblik svetovanja) drugih strokovnih delavcev na področju izobraževanja odraslih.

Priporočilo 6

Spremljava in evalvacija učinkov delovanja SSU naj poteka na treh ravneh: letno (letna poročila o delu SSU), 5-letno (nacionalna, krovna poročila o delu SSU), spremljajoča (občasna, po potrebi). O lokalnih potrebah se podatki zbirajo in beležijo na ravni SSU, na nacionalni ravni pa preko občasnega anketiranja (npr. odraslih, ki se sicer ne vključujejo v programe OSU itd.). Glede aplikacije SSU je delovna skupina predlagala:

- imenuje se posebna delovna skupina, ki bo aplikacijo SSU pregledala in posodobila (posodobiti je potrebno tudi navodila),
- v aplikacijo je **potrebno poskusno dodati vprašanja, s katerimi bomo pridobili informacijo o razmerju med osnovno dejavnostjo in spremljajočimi dejavnostmi, ki se izvajajo v SSU,**
- v aplikacijo je potrebno **dodati vprašanja za ugotavljanje potreb udeležencev po vsebinah.**
- zagotoviti je potrebno **povezovanje baz podatkov aplikacije SSU in ReNPIO** (neposreden, avtomatiziran prenos podatkov iz aplikacije SSU v ReNPIO).

Obrazložitev:

Za potrebe ustreznega delovanja dejavnosti SSU je pomembno razviti sistem presojanja in razvijanja kakovosti (spremljanje kazalnikov strateškega načrta, povzemanje rezultatov in učinkov delovanja posameznega SSU in celotne mreže). SSU (na mikro ravni) spremlja potrebe udeležencev in skuša ugoditi njihovim potrebam (ponekje preko anket uporabnikov in tečajnikov) – npr. z nakupom dodatnih učnih gradiv, z organizacijo delavnic, z napotitvijo na druge izobraževalne ustanove. Delno se ti podatki zbirajo preko aplikacije SSU na obrazcu SSU1 in njihova uporaba je lahko koristna tudi za pripravo izobraževalnih programov/projektov na nacionalni ravni: z dodatnim vprašanjem na obrazcu SSU3 (o zadovoljstvu), s posebnim anketnim vprašalnikom znotraj aplikacije SSU ali z izvedbo nacionalnega anketiranja (ne pretirano obsežno), preko spleta (npr. preko spletnega orodja 1-KA). Raziskovanje potreb po samostojnem učenju je odvisno od sistematike zajema podatkov, obdelave in analize, ki so uporabni tudi za načrtovanje neformalnih programov za izobraževanje odraslih. Ciljno usmerjeno raziskovanje zagotavlja usmerjeno in racionalno naravnost razvoja OSU oz. dejavnosti SSU. Z vidika opazovanja trendov je pomembno in nujno, na ravni sistema, uvesti longitudinalno preverjanje interesa in odločitev ljudi za samostojno učenje, kar je mogoče s pregledom vnosa podatkov v obstoječo bazo za spremljanje dejavnosti SSU in te podatke primerjati z drugimi rezultati raziskav in analiz, ne le na področju izobraževanja, ampak tudi širše.

Priporočilo 7

Predlagamo 3-stopenjsko financiranje, ki zajema osnovno dejavnost, financiranje posodabljanja opreme in učnih gradiv ter specifičnih potreb SSU, vezanih na lokalno okolje, v katerem delujejo. Ker bo SSU po novem ZIO del javne službe, bo v skladu z določili tega tudi urejeno financiranje osnovne dejavnosti (kriteriji financiranja so v pristojnosti MIZŠ), potrebno pa je zagotavljati oziroma uvesti ustrezne ukrepe **za dodatna finančna sredstva**, za:

- zagotavljanje **odprtosti središč tudi v popoldanskem času** zaradi zagotavljanja dostopnosti SSU potrebam ljudi (kjer je v SSU zaposlenih več strokovnih delavcev, se naj ti razporedijo tudi čez popoldanski čas, čas delovanja SSU pa je potrebno prilagoditi tudi potrebam mobilnih enot);
- **več poudarka prijemom »outreach-a«** in potrebam po dodatni promociji in animaciji;
- **posodobitve opreme in gradiv ter priprave novih učnih gradiv**;
- **zagotavljanja stalne strokovne IKT podpore računalničarja** v SSU za zahtevnejša opravila.

Obrazložitev:

Za pridobivanje dodatnih (finančnih) sredstev na **nacionalni ravni** predlagamo razvoj različnih ukrepov in povezovanje inštrumentov: (1) ministrstev (MIZŠ, Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)-vsebine, koristne za priseljence, Ministrstvo za javno upravo (MJU)-znotraj vsebin e-uprava, Ministrstvo za zdravje (MZ)-znotraj vsebin e-zdravje, MDDSZ); (2) sektorja za izobraževanje odraslih v povezavi z drugimi sektorji, ob upoštevanju drugih strategij, npr. strategij spretnosti.

Na **mednarodni ravni** predlagamo: (1) možnosti projektov *Policing through innovation and science* (ob ustreznem vsebinskem pogoju razpisa); (2) možnosti projektov, vezanih na različne programe *Basic skills*. (3) *projekti v podporo reformam politik v državah članicah – 'policy experimentation' (ERASMUS + KA3 projekti)*. **Kriteriji financiranja osnovne dejavnosti SSU in vseh dodatnih so v pristojnosti MIZŠ in bodo po novem ZIO opredeljeni s standardi in normativi.**

Priporočilo 8

Potrebno je povezovanje SSU-jev na več ravneh, in sicer z različnimi dejavnostmi znotraj institucije, med seboj na nacionalni ravni, medsektorsko z drugimi institucijami in tudi mednarodno.

Obrazložitev:

SSU se povezujejo z **dejavnostmi, ki delujejo z ranljivimi skupinami**, lahko tudi z **dejavnostmi ugotavljanja predhodnega znanja, z ISIO, z BZ** ipd. Povezanost SSU in BZ se vrši skozi potrebe udeležencev, pri čemer povezovanje dejavnosti ne pomeni združevanja konceptov SSU in BZ. SSU se povezuje tudi z dejavnostmi institucij v partnerski mreži, ki delujejo v lokalnem okolju in ki SSU pomagajo priti do ranljivih skupin. SSU je podporno učno okolje za vse. Strokovni delavec promovira delovanje SSU, pripravlja predstavitve dejavnosti, ki jih SSU ponuja, se predstavlja zunanjemu okolju in zunanjim organizacijam ob tem, ko se zunanjim organizacijam predstavljajo javno veljavni in formalni programi ter dejavnosti izobraževanja in učenja. Predlagamo, da se **delovanje SSU še naprej predstavlja in promovira tudi vsem institucijam v partnerski mreži.**

Priporočilo 9

Strokovni delavec SSU v izobraževalnih institucijah, ki izvajajo formalne izobraževalne programe ob začetku izvajanja dotičnega programa predstavi delovanje SSU. Prvi predstavitvi na začetku sledijo nadaljevalni redni sestanki med strokovnimi delavci SSU in učitelji (vsaj enkrat na mesec oz. v skladu z danimi možnostmi) za usklajevanje ustrezne pomoči in učne podpore udeležencem pri samostojnem učenju. Za izvajalsko organizacijo, ki ne izvaja formalnih in/ali drugih programov izobraževanja v svoji ustanovi, je pomembno, da se še bolj intenzivno povezuje z organizacijami v lokalnem okolju, ki te programe izvajajo.

Obrazložitev:

Podporo odraslim, ki so vključeni v formalno izobraževanje (predvsem manj izobraženim ali tistim, pri katerih je minil daljši čas od šolanja) v eni organizaciji, ki sicer ne izvaja izobraževalnih programov, že izvajajo. Ta obsega: prostor za učenje, samostojno izdelavo pisnih nalog, mentorsko/svetovalno pomoč pri samostojnem učnem delu ter predvsem svetovanje in podporo pri učenju – o samem procesu učenja, učnih stilih, bralnih in učnih strategijah, organizaciji časa, pripravi na izpit/test, urjenju spomina in koncentracije, sproščanju, izdelavi miselnih vzorcev, premagovanju treme ipd. Eden od predlogov dopolnil k pilotni verziji poročila je bil, da naj strokovni delavec SSU v skladu z možnostmi predstavi delovanje SSU tudi ob začetku izvajanja neformalnih programov za razvoj temeljnih in specifičnih (poklicnih) kompetenc ter tudi drugih programov izobraževanja kot so npr. programi opismenjevanja.

Udeležba odraslih, ki so vključeni v formalne programe (OŠO in srednješolski programi) je v SSU smiselna, saj gre za potrebno nadgradnjo znanja, da lahko posameznik uspešno napreduje v formalnem programu. Pri tovrstni učni podpori je zelo pomembno sprotno spremljanje,

razumevanje izobraževalnih potreb posameznika in osebni stik s strokovnim delavcem SSU za stalno motivacijo pri samostojnem učenju.

Vodja OŠO, SŠ programov se s strokovnim delavcem SSU stalno povezuje (delo koordinira vodja izobraževalnih programov oz. učitelj posameznega predmeta, ki podrobneje opredeli potrebo po določeni učni podpori). Ena od možnosti, ki se prakticira v LU je uvedba »uvajalnega tedna« za vse nove udeležence (predstavitev e-indeksa, e-gradiv, spletne učilnice, prostora). Pogost primer je tudi, da učitelj v formalnem programu identificira pri posamezniku težave, poveže ga s strokovnim delavcem SSU, ta mu pomaga in mu nudi podporo, da se posameznik v SSU samostojno uči. Je pa ob tem potrebno vedeti, kaj je osnovna dejavnost SSU in kaj je tista dejavnost, kjer smo prostor SSU samo posodili.

Priporočilo 10

Osnovna dejavnost strokovnih delavcev SSU je podpora udeležencem pri samostojnem učenju. **Vsebinska pomoč** udeležencem praviloma ni v domeni strokovnega delavca SSU. Nudjenje vsebinske pomoči s strani strokovnega delavca SSU je opsijska glede na njegovo strokovno znanje. Za nudenje vsebinske pomoči se pridobi zunanja pomoč (mentorji, učitelji).

Obrazložitev:

Strokovni delavci v SSU niso usposobljeni za zagotavljanje vsebinske podpore širokega spektra vsebin, ki so na voljo v SSU. Lahko pomagajo pri vsebinah, ki jih sami obvladujejo. Sicer pa organizacija, v kateri deluje SSU (lahko, če je to možno), zagotavlja vsebinsko pomoč z vključevanjem **mentorjev (predavateljev, mentorjev** učne pomoči, **učiteljev, tutorjev** in **drugih strokovnih delavcev**, tudi npr. mentorjev v podjetjih, strokovnega kadra izobraževalne organizacije, ki ima SSU itd.). Vloga strokovnih delavcev je v usmerjanju in spremljanju dela posameznega udeleženca SSU v 3 segmentih – ob vstopu v proces samostojnega učenja, pri spremljanju udeleženca v procesu samostojnega učenja in ob zaključku procesa samostojnega učenja. Skozi razvoj dejavnosti SSU smo prepoznali pet vlog oziroma vrst strokovnjakov, ki sodelujejo v SSU: informator, vodja, svetovalec, mentor, tehnični administrator (informatik). Svetovalec zelo pogosto skrbi za celotno delovanje SSU (ki vključuje: promocijo, animacijo, informiranje, tudi svetovanje za učenje, učne pristope, navodila za rabo programov, učne tehnologije, ipd.). Občasno se pojavlja tudi potreba po sodelovanju z različnimi strokovnjaki, ki so običajno zaposleni v organizacijah IO, kjer deluje SSU. Obstajajo pa primeri, ko organizacija najema zunanje podjetje za urejanje učne tehnologije in v takih primerih gre bolj za racionalno rabo in umeščanje sprememb pri rabi tehnologije. Vse te kombinacije vlog in različnih strokovnjakov, ki sodelujejo pri delu in dejavnostih SSU se pojavljajo občasno in z manjšo intenziteto. Vloge strokovnjakov se v praksi pogosto prepletajo, še posebej, če izvajalska organizacija nima na voljo vseh vrst strokovnjakov.

Priporočilo 11

SSU in BZ sta dva ločena koncepta, a ne glede na to, bi se med njima moral vzpostaviti most, povezava med njunima temeljnima dejavnostma (npr. strokovni sodelavec v SSU po potrebi preusmeri udeleženca v BZ npr. za pridobitev znanja, ki ga ta potrebuje in tudi obratno).

Obrazložitev:

Modela naj se tudi v bodoče razvijata ločeno. Med seboj se konceptualno razlikujeta. Loči ju tudi zgodovina razvoja in razvoj njunih dejavnosti, razlike v porazdeljenosti ene in druge dejavnosti pa je potrebno v bodoče, glede na njuna ločena koncepta, ustrezno preseči in zagotoviti čim bolj enakomerno doseganje različnih ciljnih skupin po celotni Sloveniji.

Koncept in izvedba dejavnosti SSU in BZ kažeta na različen položaj udeležencev, udeleženci BZ se učijo v domačem okolju, udeleženci SSU pa od doma odhajajo. Med BZ in SSU bi lahko vzpostavili dodatne in bolj načrtne povezave; predlog, ki ga je oblikovala skupina je usmerjen v razmislek o organiziranju skupnega prostora v obliki »kreativnic« (*Make Space*), ki bi enim in drugim udeležencem omogočal, da se med seboj povezujejo in gradijo skupno učno okolje, ki lahko preraste tudi v sodelovanje na drugih področjih življenja, dela in bivanja (npr. razvoj poslovnih idej), kar bi zagotovo pospeševalo tudi razvoj okolja; tako bi imelo učenje dodatno in neposredno otipljivo korist. Za ta predlog je potrebno izvesti ustrezen poskus, saj gre v resnici za predlog novega koncepta, ki bi lahko prinesel izboljšavo in ustrezno učinkovit izkoristek pogojev za učenje. Pri umetnem združevanju, brez temeljitega razmisleka o novem konceptu, obstaja nevarnost, da izgubimo prednosti enega ali drugega koncepta ali celo obeh.

4.3 Predlagana priporočila za posodobitev modela BZ

V priporočilih od 1 do 6 so predstavljeni predlogi za izboljšavo sedanjega modela BZ. V priporočilu 7 pa predstavljamo nov organizacijski model BZ. Slednji je bil izoblikovan na zadnjem sestanku članov delovne skupine, 4. 12. 2017. Zaradi uporabnosti nekaterih priporočil za izboljšavo sedanjega stanja BZ tudi pri novem organizacijskem modelu BZ z **Borzo znanja Slovenije (BZS)**, v nadaljevanju predstavljamo vsa razvita priporočila.

Priporočilo 1

Enako kot pri dejavnosti SSU je spodbujanje vključevanja ranljivih skupin v BZ s prijemi »outreach-a« pomembno in potrebno. Na institucijah, kjer delujeta oba, SSU in BZ, lahko to poteka sočasno. Za ustrezno promocijo BZ je tudi potrebno povezovanje s sredstvi javnega obveščanja.

Obrazložitev:

Prijemi »outreach-a« pri BZ so podobni kot pri SSU, pri čemer je pomembno kontinuirano sodelovanje z mediji javnega obveščanja in vključevanje v javne prireditve, kjer bi se morale BZ redno predstavljati. Aktualnost BZ je potrebno gledati tudi v povezavi z razvojem socialnih omrežij, ki uporabnikom omogočajo, da se povezujejo tudi na področju učenja brez posrednikov. Gre za različna orodja kot so blogi, Instagram, tudi Facebook, ki omogočajo promocijo znanja in omogočajo učenje. V tem smislu bi se morala posodobiti tudi BZ in premisliti, v čem so njene prednosti v primerjavi s socialnimi omrežji, po drugi strani pa te uporabiti kot sredstvo promocije in način povezovanja. BZ je lahko tudi dodatna storitev za udeležence, ki se učijo v SSU, pa tu svojih potreb po učenju ne morejo zadovoljiti v celoti. V BZ se pogosteje vključujejo aktivni odrasli, ki imajo v povprečju zaključeno srednjo šolo. **Neudeležbo ranljivih** v BZ si lahko razlagamo kot posledico **notranjih ovir** v udeležencih. Da bi ti lahko prepoznali svoje znanje, je potrebno imeti razvite posebne kompetence in drže (samozavest in samospoštovanje), ki človeku omogočajo, da ta svoje znanje prepozna, mu prisodi vrednost in ga je pripravljen deliti z drugimi. Prav tako je potrebno imeti razvite zmožnosti in drže, ki človeku omogočajo, da prepozna vlogo učenja kot dejavnika, s katerim se lahko vpliva na kakovost življenja, hkrati pa tudi veščine in interese, ki človeku omogočajo, da ugotovi, da potrebuje znanje. Pri ranljivih skupinah je predstava o učenju pogosto omejena na slabe spomine na šolo, ki lahko zameglijo tisto učenje (neformalno), pri katerem so bili uspešni in zanj motivirani. Vsled temu se tudi ne prepoznajo za dobre učence ali za ljudi, ki bi nekaj znali in bi svoje znanje lahko podelili z drugimi (npr. znanje, povezano z vrtnarjenjem). Ranljive skupine, za katere bi bilo učenje prek BZ ustrezno, so podobne kot pri SSU: **manj izobraženi, migranti, azilanti, Romi, brezposelni, ljudje s posebnimi potrebami**, ljudje, ki imajo različne **denarne ali situacijske ovire**, in jim zaradi tega bolj ustreza učenje na domu in v tempu, ki je prilagojen njim. BZ je moč videti tudi kot korak k povezovanju/vključevanju v družbo, saj si ljudje (npr. priseljenci) tako lahko pridobijo znance/prijatelje, ki jim lahko pomagajo pri tudi pri socialni aktivaciji.

Priporočilo 2

Skupinske oblike so tudi pri BZ spremljajoče in opcijske. So odločitev inštitucije.

Obrazložitev:

V nekaterih organizacijah organizirajo skupinske oblike BZ. Nekatere izvajalske organizacije v tovrstni obliki vidijo naslednje **prednosti**:

- promocijo znanj posameznih članov in koncepta BZ;
- medsebojno pomoč o učnih strategijah, za ponavljanje snovi, druženje, vzajemno motiviranje. Interakcije so pogosto vir idej in povratnih informacij, začetek skupin, ki se družijo izven BZ;
- promocijo z razstavo ljubiteljskih ustvarjalcev, ki je odprla možnosti razstavljanja tudi drugje.

BZ je informacijsko središče, ki s pomočjo zbiranja podatkov o ljudeh in njihovih željah ter ponudbi znanja, ljudi med seboj povezuje. Povezovanju ponudnika in iskalca znanja sledi izmenjava znanja v razmerju 1:1. Tako BZ uresničujejo tudi koncept VŽU. Z BZ zagotavljamo možnosti in priložnosti za iskanje znanja pri ljudeh, za širitev oblik druženja učne narave, za vse mogoče priložnosti ponotranjenja koncepta VŽU in tudi za socialno integracijo skozi učne priložnosti.

Priporočilo 3

Potreben je razvoj ustreznega programa TU in zagotavljanje strokovnega izpopolnjevanja strokovnih delavcev BZ.

Obrazložitev:

Vsebine, ki naj bi jih vključili v program usposabljanja, so naslednje:

- »team building« in sistematična izmenjava izkušenj med borzniki,
- smiselno bi bilo izkoristiti znanja, ki jih imajo zaposleni in člani BZ, lahko bi jih vključili kot izvajalce izobraževanj na seminarjih za svetovalce in svetovalke BZ,
- seminarji in delavnice o učenju, psihologiji učenja, didaktiki,
- predavanja/seminarji/delavnice o vodenju svetovalnih in informativnih pogovorov,
- predavanja/seminarji/delavnice delu z mediji,
- predavanja/seminarji/delavnice o projektnem delu in pridobivanju finančnih sredstev za delovanje BZ,
- predavanja/seminarji/delavnice o promociji in javnem nastopanju.

Priporočilo 4

Aplikacijo BZ je potrebno posodobiti (poenotenje kategorij, posodobitev kazalnikov) in zagotoviti avtomatsko prenosljivost z ReNPIO. Za ustrezno prenovo aplikacije BZ predlagamo imenovanje posebne delovne skupine.

Obrazložitev:

Potrebna bi bila **celovita prenova aplikacije**. Nekaj predlogov se nanaša na spremembe z vidika izvajalca, nekaj pa na spremembe z vidika uporabnika. Z vidika **izvajalca** BZ:

- avtomatska povezljivost z ReNPIO obrazcem (da so podatki avtomatsko prenosljivi),
- redno spremljanje povratnih informacij o ponudnikih in povpraševalcih.

Z **uporabniškega** (članskega) vidika pa:

- da bi omogočala objavo slikovnega in video materiala (prikazovanje na spletu),
- da bi uporabnikom omogočila popolnoma samostojno uporabo baze podatkov – za uporabnike, ki so tega sposobni (da člani sami urejajo svoje profile, svojo ponudbo znanja in povpraševanja),
- uporabniški del aplikacije bi lahko omogočal prijavo z G-mail ali Facebook računom preko uporabniškega imena in gesla.

Priporočilo 5

Potrebno je ustrezno oblikovanje kriterijev za ovrednotenje dela strokovnega delavca BZ in ureditev statusa uporabnika in ponudnika (ponudnik znanja naj bi podal obliko verificirane izjave o brezplačnosti svojega poučevanja oz. izmenjave znanja).

Obrazložitev:

Financiranje BZ je neustrezno (oz. ponekod BZ ni financirana), posledično pa tudi ne sledimo ustreznemu strokovnemu razvoju sodelujočih, kar bi pripomoglo k permanentnemu razvoju BZ. **Vprašanja in dileme so povezane tudi z uresničevanjem ustreznega koncepta in s tem tudi z vprašanjem, kako BZ promovirati in ustrezno vključiti ter povezati posameznike v razmerju 1 na 1, da dosežemo usmeritve osnovnega koncepta:** nejasno razumljen status uporabnikov, predvsem ponudnikov znanja; razmerje med ponudbo in povpraševanjem je v tem trenutku znatno v prid povpraševanju, saj je prve manj kot druge, hkrati pa med njima ni ujemanja. **Ljudje ponujajo nekaj drugega kot drugi iščejo ali obratno.** Pojav in **razvoj socialnih omrežij** je tudi BZ postavil v novo dimenzijo, kjer je uporabnik na voljo sliko z opisom, hkrati pa je stik vzpostavljen takoj in brez posrednika (reference o nekom lahko vsak pridobi preko prijateljev ali ljudi, ki so že sodelovali z osebo; v tem pogledu je BZ slabše odzivna, saj sodobne tehnološke pridobitve ponujajo »rešitev takoj«). Dodana vrednost BZ bo vsekakor kakovost in spremljanje izpeljave učnih povezav ter povratna informacija o tem (o čemer govori priporočilo 6).

Priporočilo 6

Delovanje BZ je potrebno posodobiti. Potrebno je zagotoviti spremljanje posameznega procesa izmenjave znanja ter ohraniti brezplačno izmenjavo. Glej tudi Priporočilo 7.

Obrazložitev:

Zagotoviti je potrebno **stabilno financiranje**, ki omogoča srednjeročno načrtovanje dela, še posebej regionalnim BZ (potrebno je **znatno okrepiti sodelovanje z mediji, aktivnosti na spletu in promocijske aktivnosti v okolju**, s čimer bomo povečali animacijo, motivacijo in vključevanje različnih ranljivih ciljnih skupin; pomembno je vzpostaviti oziroma okrepiti povezave z lokalnim okoljem npr. z društvi, z drugimi izobraževalnimi organizacijami in javnimi zavodi, območnimi izpostavami Zavoda za zaposlovanje, s socialnimi centri, s socialnimi podjetji, s programi UŽO ipd., ki promovirajo in uporabljajo dejavnosti BZ).

Posebna vrednost in pomembnost BZ je ravno v tem, da omogoča podatke o redkem in težko dostopnem znanju, ki ga ne nudi (skorajda) nobena obstoječa izobraževalna ustanova. To so najrazličnejše stare obrti ter zelo specifična in redka znanja. Ob povezovanju z drugimi storitvami IO (npr. s svetovanjem), BZ spodbuja razvoj samoiniciativnosti in razvoj konkretnih podjetniških idej. **BZ je v prihodnosti mogoče videti predvsem kot »varuhinjo« našega narodnega bogastva in dediščine. Potrebno bi bilo vzpostaviti ustrezno organizacijsko strukturo in finančno podporo.** Pri tem je pomembno, da z BZ zagotavljamo tudi preverjanje in spremljanje posredovanja informacij ter delovanje sistema kot celote. Za BZ je pomembno, da z vsebino sodeluje pri organizaciji različnih (izobraževalnih) dogodkov (npr. tudi v skupinskih ali drugačnih oblikah), kar se v praksi dogaja, saj s tem zagotavljamo animacijski in promocijski učinek za vključevanje v dejavnost BZ. Tako je odzivanje na potrebe v okolju nujno, pri čemer v obstoječem stanju prepoznavamo prenizko strokovno, organizacijsko in finančno podporo. Koncept BZ ne posega le na področje učenja in izobraževanja posameznika, deluje tudi v funkciji razvoja družbe – medsektorsko – deluje za skupno dobro, kar pomeni, da so sredstva za njen razvoj lahko domena več sektorjev, domena več politik. Obstoječemu konceptu je potrebno dodati in **opredeliti standarde kakovosti BZ, najmanj na področju kadrovskih in materialnih pogojev.** Za delovanje BZ je ključna **promocija ponudbe in posredovanje informacij:** posameznikom, partnerski mreži institucij, ISIO, ranljivim skupinam, medgeneracijskim centrom, SSU, ŠK ipd.

Priporočilo 7

Potrebna je NOVA organizacijska struktura delovanja oz. nov organizacijski model BZ. Ob tem je potrebno določiti nacionalnega koordinatorja in zagotoviti zadostna finančna sredstva za njeno delovanje in promocijo¹.

V *Analitičnih podlagah za posodobitev modela SSU in modela BZ* (2014) je razvidno, da je število uporabnikov BZ na posameznih lokacijah zelo različno, obenem pa je dejavnost deležna kritike, da njenih rezultatov oziroma učinkov ni možno meriti, ker ne vemo, ali so bila »srečanja« ponudnikov in tistih, ki so neko znanje iskali, uspešna. Kot smo že zapisali v priporočilu št. 6, je pomembno, da uvedemo spremljanje učinkov vzpostavljenih povezav med iskalci in ponudniki znanja. BZ ponujajo koncept 1:1, po katerem se odražajo želje prebivalstva na vsa možna področja, zanimiva so za vse, ki želijo znanje brezplačno predajati naprej in ga deliti z drugimi izven formalnih ali formaliziranih oblik izobraževanja. Zato je potrebno pri BZ **spodbujati ponudbo in povpraševanje ter z oblikovanjem modela kakovosti ustrezno spremljati njegove rezultate in učinke. Podatke o številu povezav v BZ imamo, nesistematično pa je spremljanje učinkov povezovanja.** Potrebno je **razviti ustrezno metodologijo spremljanja**, ki nam bo podala povratno informacijo o tem, ali je med ponudnikom in uporabnikom BZ bil vzpostavljen stik, in če, ali je ob tem stekla tudi izmenjava znanja ali ne (če izmenjava znanja ni stekla, strokovni delavec BZ iskalcu znanja poda naprej nove informacije o novem ponudniku, enem ali dveh). To zahteva tudi **posodobitev aplikacije**, in ker je v tem trenutku pomembno, da povratne informacije od ponudnika in uporabnika strokovni delavci BZ pridobijo čim prej, je pomembno, da to opravimo v obstoječih zagotovljenih finančnih okvirih (predlagamo, da po preteku enega meseca po vzpostavljeni povezavi, po telefonu).

Predlog prenove organizacijske strukture BZ v Borzo znanja Slovenije (BZS) smo oblikovali na 4. sestanku delovne skupine, dne 4. 12. 2017. BZS bi tako bila osrednja BZ, ki bi vzpostavljala povezave na območju celotne Slovenije in se za potrebe ustrezne promocije in animacije za vključevanje v dejavnost povezovala s posameznimi izvajalci iz lokalnih okolij. BZS bi tako prevzela naloge razvoja, promocije, povezovanja z lokalnim okoljem – koordinacije in operativne dejavnosti, vključno s spremljanjem. Za potrebe delovanja BZS, predlagamo, da opravljanje celotne dejavnosti BZS prevzame ACS, pri čemer, glede na obstoječa sredstva ta zaposli ustrezne kadre (za kar je potrebno strinjanje financerja in ACS), potreben pa je tudi ustrezen delež finančnih sredstev za promocijo in izvajanje aktivnosti promocije tako na nacionalni ravni kot tudi na lokalnih ravneh ter za vključevanje BZ tudi v druge aktivnosti promocije IO v Sloveniji. Za učinkovito in kakovostno delovanje BZ in njeno promocijo je v novi organizacijski strukturi potrebno **zagotoviti finančna sredstva** za:

- 3 strokovne delavce z razdeljenimi vlogami in nalogami (razvoj, promocija, operativna dejavnost, ki bodo sodelovali kot tim strokovnjakov);

¹ V priporočilu 7 v prvem delu obrazložitve predstavljamo povzetek diskusije o aktualni problematiki delovanja sedanjega modela BZ, v drugem delu obrazložitve pa okvirno predstavljamo nov predlog, tj. vzpostavitev Borze znanja Slovenije (BZS).

- razvojno dejavnost (posodobitev aplikacije in načinov spremljanja, mednarodno povezovanje – znanstveno in raziskovano delo, objave, promocija dejavnosti v kontekstu razvojne dejavnosti na področju IO in VŽU ter načinov vključevanja ranljivih skupin v oblike učenja, delo z informatiki, analitično delo);
- promocijsko dejavnost na nacionalni in lokalni ravni (oblikovanje podlag in vsebin promocije, delo z mediji vseh vrst, delo z oblikovalci spletnih načinov komuniciranja), povezovanje z drugimi dogodki in dejavnostmi izobraževanja odraslih (povezovanje z javnimi zavodi ipd.), oblikovanje podlag za delo s podizvajalci (oblikovalci, drugi strokovnjaki);
- operativno dejavnost za vzpostavljanje povezav med posamezniki, ponudniki in iskalci znanja;
- vsaj 1x letno je potrebno organizirati centralni dogodek, ki je namenjen promociji delovanja BZ, njenih dosežkov, rezultatov, ki se lahko seli tudi po krajih po Sloveniji (podan predlog).

Na 4. sestanku delovne skupine je bila predlagana nova organizacijska struktura BZ, tj. BZS, za razvoj katere je potrebno pridobiti konsenz na institucionalni in nacionalni ravni.

4.4 Predlog nalog nacionalne koordinacije za SSU in BZ

V nadaljevanju prikazujemo predloge nalog nacionalne koordinacije, posebej za model SSU in model BZ. **V primeru potrditve predloga BZS, bomo nabor nalog za nacionalno koordinacijo BZ ustrezno prilagodili novemu organizacijskemu in vsebinskemu okvirju BZS.**

Nacionalna koordinacija za SSU vključuje naslednje naloge:

- skupna promocija, informiranje in koordiniranje mreže SSU;
- strokovna podpora in svetovalna pomoč mreži SSU;
- skrb za kakovost, razvoj in vrednotenje delovanja SSU (spremljanje in analiza potreb na nacionalni ravni, ad hoc evalvacije, raziskovanje trendov OSU, razvoj podpornih dejavnosti za ranljive skupine za pridobivanje temeljnih zmožnosti za OSU, spremljanje novosti in dobrih praks v tujini, sodelovanje z MIZŠ pri pripravi strokovnih podlag, smernic in drugih dokumentov);
- načrtovanje, razvoj, posodabljanje in izvajanje TU in programov izpopolnjevanja (prenova programa TU, zagotoviti redno izpopolnjevanje v večji meri kot doslej – v skladu s predhodno ugotovljenimi potrebami mreže in za uporabo aplikacije SSU);
- skrb za razvoj in urejanje portala, aplikacij, skupne dokumentacije in baz podatkov o delovanju SSU in dejavnostih OSU;
- skrb za usklajevanje aktivnosti na področju razvoja učnih gradiv.

Nacionalna koordinacija za BZ vključuje naslednje naloge:

- skupna promocija, informiranje in koordiniranje mreže BZ;
- strokovna podpora in pomoč mreži BZ;
- skrb za kakovost, razvoj in vrednotenje delovanja BZ (spremljanje in analiza potreb na nacionalni ravni, »ad hoc« evalvacije, raziskovanje trendov dejavnosti BZ);
- načrtovanje, razvoj, posodabljanje in izvajanje temeljnega usposabljanja (TU) in programov spopolnjevanja (razvoj programa TU, zagotoviti redno spopolnjevanje v večji meri kot doslej);
- skrb za razvoj in urejanje, aplikacij, skupne dokumentacije in baz podatkov o delovanju in dejavnostih BZ.

5. Zaključek

Z delovanjem SSU in BZ zagotavljamo dostop do učenja za pridobitev in/ali obnavljanje znanj in spretnosti ter pogoje za:

- uresničevanje VŽU,
- zagotavljanje učenja ključnih kompetenc,
- pridobitev spretnosti in novih priložnosti za krepitev in uporabo IKT ter računalniškega in digitalnega opismenjevanja,
- učenje tujih jezikov ter drugih vsebin,
- brezplačno učenje in izmenjavo znanja ter različnih drugih specialnih znanj, spretnosti in veščin.

Tovrstno potrebo po zagotavljanju navedenih pogojev zasledimo tudi v novejših iniciativah in dokumentih. Podoba potreb in nagibov učečih se, ki se vključujejo v obe dejavnosti, SSU in BZ, lahko kažejo motive in potrebe trenutnega odzivanja populacije mlajših in drugih, tudi starejših, odraslih. Oba koncepta poudarjata posameznikovo samostojnost in možnost odločanja o vsebinah učenja, postavljanju učnih ciljev, izbiri načina, virov, tempa in časa za učenje. Cilji obeh dejavnosti, SSU in BZ, se tesno prepletajo s cilji doseganja različnih (tudi ranljivih) ciljnih skupin preko doseganja različnih pristopov k učenju in izobraževanju ter v zagotavljanju najrazličnejših oblik podpore učečim se, še posebej tistim, ki se slabo ali sploh ne vključujejo v VŽU. Zavedati se moramo, da imajo danes ljudje različne vrste ovir pri vključevanju v kakršnekoli oblike učenja in izobraževanja ter usposabljanja, kot so npr.: slabo znanje pisanja in sporazumevanja, pomanjkanje motivacije za učenje, nizka raven razvitih temeljnih zmožnosti, nezadosten razvoj potrebnih spretnosti za zaposlitev ter vključevanje v družbeno skupnost ipd. V Sloveniji se s tovrstnimi problemi spopada več kot 20 % populacije, odvisno od geografske pozicije, sektorja, v katerem so posamezniki zaposleni ter drugih razlogov, ki jih potiskajo na rob in v družbeno izključenost (po podatkih Statističnega urada Slovenije je v letu 2016 število oseb, izpostavljenih tveganju socialne izključenosti 371.000, število ljudi pod pragom revščine 280.000, število resno materialno prikrajšanih pa 108.000) (Statistični pregled Slovenije, 2017).

Z SSU udeležencem zagotavljamo brezplačno učno aktivnost in izkoriščanje možnosti, ki jim jih ponuja IKT ter kakovostno organizacijo okolja učenja, ob kateri je udeležencem ves čas na voljo tudi učna podpora, ki jo v SSU nudi za to usposobljen strokovnjak. S ciljno dejavnostjo samostojnega učenja udeleženci SSU krepijo svojo učno naravnost in uresničujejo učne cilje. Omogoča se jim brezplačno informiranje in svetovanje o uporabi različnih načinov samostojnega učenja ter utrjevanje uspešnih pristopov k učenju in izobraževanju, zaradi česar so SSU pomembna podpora in dopolnilo tradicionalnemu učenju in izobraževanju.

Z BZ zagotavljamo možnosti in priložnosti za iskanje znanja pri ljudeh, za širitev oblik druženja učne narave, za vse mogoče priložnosti ponotranjenja koncepta VŽU, vključno s socialno

aktivacijo in integracijo skozi različne učne priložnosti, skozi katere se lahko vrši tudi medgeneracijsko učenje. Ohranjanje starih obrti, kulturne dediščine in redkih specialnih znanj, ki jih BZ omogoča, je prav tako pomemben dejavnik ohranjanja tradicije lokalnega okolja, ki bogati družbo in razvoj človeških virov. Še posebej, če ob tem upoštevamo, da tovrstne izmenjave specialnih znanj v BZ predstavljajo brezplačno izobraževalno in učečo se možnost, ki jih izobraževalne organizacije praviloma ne ponujajo.

Pomembnost ohranjanja delovanja in dejavnosti SSU in BZ, ki udeležencem IO brezplačno omogoča vključenost v VŽU in spodbujanje fleksibilnosti, kakovosti in učinkovitosti izobraževanja in učenja, je bistvenega pomena za razvoj državljanstva, socialne kohezije in zaposlovanja.

6. Literatura in viri

Analitične podlage za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ) (2014). Ljubljana: Andragoški center Slovenije. http://arhiv.acs.si/porocila/Analitice_podlage_za_posodobitev_modela_SSU_in_modela_BZ.pdf. <10. 12. 2017>

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf. <9. 10. 2017>

Digitalna Slovenija 2020 – strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020: digitalizacija Slovenije z intenzivno in inovativno uporabo IKT in interneta v vseh segmentih družbe (2016). Dostopno na: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/DID/Informacijska_druzba/DSI_2020.pdf. <30. 11. 2017>

Employment and Social Developments in Europe (2016). Dostopno na: <file:///C:/Users/Ustvarjalni%20svet/Downloads/KE-BD-16-001-EN-N.pdf>. <10.12.2017>

Eurostat (2017). Statistični podatki za Evropo in Slovenijo: uporaba interneta za izobraževalne aktivnosti prebivalcev. Dostopno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. <20. 12. 2017>

Evropska digitalna agenda. Sporočilo komisije evropskemu parlamentu, svetu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij (2010). Bruselj: Evropska komisija. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:SL:PDF>. <11. 12. 2017>

Letni program izobraževanja odraslih v RS za leto 2014 (2014). Dostopno na: http://arhiv.acs.si/dokumenti/LPIO_2014.pdf. <10. 12. 2017>

Letni program izobraževanja odraslih v RS za leto 2018 (2017). Dostopno na: http://www.vlada.si/delo_vlade/gradiva_v_obravnavi/gradivo_v_obravnavi/?tx_govpapers_pi1%5Bsingle%5D=%2FMANDAT14%2FVLADNAGRADIVA.NSF%2F18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54%2F39defce11e5c869bc125815d002108ec%3FOpenDocument&cHash=a8a9fba67bb4f6e6e059db9f4c2a464c. <10. 12. 2017>

Ljubljana OER action plan (2017). Dostopno na: https://en.unesco.org/sites/default/files/ljubljana_oer_action_plan_2017.pdf. <29.11.2017>

Memorandum o vseživljenjskem učenju (2000). Bruselj: Komisija evropske skupnosti. Dostopno na: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_o_vsezivljenjskem_ucenju.pdf. <10. 12. 2017>

Ministerial Statement of 2nd World OER Congress (2017). Dostopno na: https://en.unesco.org/sites/default/files/oer_congress_2017_ministerial_statement.pdf. <10. 12. 2017>

Odredba o standardih in normativih v izobraževanju odraslih (2000). Uradni list RS, št. 43/2000.

Odredba o strokovni izobrazbi strokovnih delavcev in o minimalnih standardih prostorov in opreme v izobraževanju odraslih (1998). Uradni list RS, št. 82/1998.

Odpiranje izobraževanja: inovativno poučevanje in učenje za vse z novimi tehnologijami in prosto dostopnimi učnimi viri (2013). Uradni list Evropske unije, št. COM(2013) 654 (final). Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013AE6185&from=SL>. <11. 12. 2017>

Opening up Education: A Support Framework for Higher Education Institutions (2016). JRC Science for Policy Report. Dostopno na: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101436/jrc101436.pdf>. <29. 11. 2017>

Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020 (2014). Dostopno na: http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/PS_končna_potrjena_141028.pdf. <8. 12. 2017>

Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle (2016). Bruselj: Evropska komisija.

Predlog Zakona o izobraževanju odraslih (EVA 2017-3330-0025) – predlog za obravnavo (2017). Dostopno na: <http://imss.dz-rs.si/imis/395784c28dd47fbe6ce8.pdf>. <10. 12. 2017>

Priporočilo sveta o vzpostavitvi jamstva za znanja in spretnosti (2016). Dostopno na: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/SL/1-2016-382-SL-F1-1.PDF>. <28. 12. 2017>

Recommendation on adult learning and education (2015). Dostopno na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=49354&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html. <29. 11. 2017>

Report of Europe Regional Consultation on Open Educational Resources, OER for Inclusive and Equitable Quality Education: From Commitment to Action (2017). Dostopno na: <http://www.oercongress.org/event/353/>. <29. 11. 2017>

Resolucija Sveta o prenovljenem evropskem programu za izobraževanje odraslih (2011). Svet evropske unije. Uradni list Evropske unije, št. 2011/C372/01. Dostopno na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32011G1220\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32011G1220(01)). <11. 12. 2017>

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (ReNPIO13–20) (2013). Uradni list RS, št. 90/2013.

Rethinking Education: investing in skills for better socio-economic outcomes (2012). Bruselj: Evropska komisija. Dostopno na: https://ec.europa.eu/europeaid/rethinking-education-investing-skills-better-socio-economic-outcomes-com2012-669_en. <11. 12. 2017>

Slovenska strategija pametne specializacije (2015). Dostopno na: http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/SPS_10_7_2015.pdf. <8. 12. 2017>

Statistični pregled Slovenije (2017. Ljubljana: Statistični urad RS. Dostopno na: http://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9743/statopis_2017.pdf. <21. 12. 2017>

Strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020). Dostopno na http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_sl. <11. 12. 2017>

3rd Global Report on Adult Learning and Education: The Impact of Adult Learning and Education on Health and Well-Being; Employment and the Labour Market and Social, Civic and Community Life (2016). Dostopno na: <http://uil.unesco.org/system/files/grale-3.pdf>. <26. 12. 2017>

Zakon o izobraževanju odraslih (1996). Uradni list RS , št. 12/1996.

Zakon o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja (2003). Uradni list RS, št. 16/2007.

7. Seznam uporabljenih kratic

ACS – Andragoški center Republike Slovenije
ALE – Adult Learning Education
BZ – Borza znanja
BZS – Borza znanja Slovenije
EKSRP – Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ESRR – Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS – Evropski socialni sklad
FS – fokusna skupina
IKT – informacijsko komunikacijska tehnologija
IO – izobraževanje odraslih
ISIO – informativno-svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih
LDN – letni delovni načrt
LPIO – letni program izobraževanja odraslih
LU – Ljudska univerza
MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MJU – Ministrstvo za javno upravo
MKL – Mestna knjižnica Ljubljana
MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve
MZ – Ministrstvo za zdravje
OER – prosto dostopni izobraževalni viri (ang. open educational resources)
OSU – organizirano samostojno učenje
OŠO – program osnovne šole za odrasle
PUM-O – projektno učenje za mlajše odrasle
ReNPIO – Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih
SSIO – Strokovni svet za izobraževanje odraslih
SSU – središče za samostojno učenje
ŠK – Študijski krožki
TU – temeljno usposabljanje
VDC – varstveno delovni center

VŽU – vseživljenjsko učenje

ZIO – Zakon o izobraževanju odraslih

ZIP – začetna integracija priseljencev

ZLUS – Zveza ljudskih univerz Slovenije